Ազգ
Azg
armenian daily
8 ՅՈՒԼԻՍ 1999 ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ #125 (1870)

Ռոբերտ Քոչարյանը կգնա՞ Ստեփանակերտ

Ինչպես բարդ վիճակ է ստեղծվել Ղարաբաղում: ԼՂՀ նախագահ Արկադի Ղուկասյանի եւ պաշտպանության նախկին նախարար Սամվել Բաբայանի հարաբերությունների սրումը, նոր կառավարության կազմ մտնելուց վերջինիս հրաժարվելը, այլ խոսքով՝ պաշտպանության բանակ-քաղաքական իշխանություններ հարաբերություններում նկատվող անհաշտությունները պահանջում են ՀՀ գերագույն իշխանությունների արագ միջամտությունը: Երեքշաբթի գիշեր նախագահ Ա. Ղուկասյանի նախաձեռնությամբ պաշտպանական բանակի հրամանատարների հետ տեղի ունեցած հանդիպումը, ըստ երեւույթին, չի տվել սպասված արդյունքը՝ գեներալիտետը դժգոհություններ ունի քաղաքական իշխանություններից եւ ոչ միայն գեներալ Ս. Բաբայանի հարցում: Այս կացության մեջ, Ստեփանակերտի քաղաքական շրջանակներում գտնում են, որ միայն Ռ. Քոչարյանն է ի վիճակի վերջ տալ ստեղծված ճգնաժամին, հարթել տարակարծությունները, որի համար անհրաժեշտ են համարում ՀՀ նախագահի անձամբ այցելությունը ԼՂՀ մայրաքաղաք:

ՂԱՐԱԲԱՂ

Պալատական ինտրիգներին հանձնվելը սխալ է

ԱՆԱՀԻՏ ՊՈՂՈՍՅԱՆ

ԼՂՀ վարչապետի պաշտոնանկությունը եւ այդ առթիվ Արցախյան քաղաքական եւ տնտեսական վերնախավի հետ հանդիպման ընթացքում նախագահ Արկադի Ղուկասյանի ելույթի նկատմամբ Հայաստանի պետական-քաղաքական շրջանակների արձագանքը լոյալ, զգուշավոր-լավատեսական էր. նույնիսկ «Իրավունք եւ միաբանություն» դաշինքը, որ երեւի թե այդ իրադարձությունների պատճառով ԼՂՀ պաշտպանության նախարար Սամվել Բաբայանի դիրքերի թուլացումից անհանգստանալու որոշակի հիմքեր ուներ, չշտապեց սուր գնահատականներ տալ ԼՂՀ նախագահի «ծիրանափայլին» կրակին յուղ չլցնելու հասկանալի մտահոգությամբ:

Որոշ մեկնաբաններ արցախյան ներիշխանական զարգացումները քաղաքական ճգնաժամ են որակում, թեեւ այդ գնահատականը գոնե առաջին հայացքից անհիմն է. ԼՂՀ նախագահը, օգտվելով Սահմանադրությամբ իրեն վերապահված իրավասություններից, նոր վարչապետ է նշանակել, ինչն Արցախում ստեղծված սոցիալ-տնտեսական ծանր իրավիճակում օրինաչափ է թվում, հատկապես հայաստանյան «վարչապետափոխության» խորապատկերում:

Տես ➧ էջ 3

ՀԱԿԱԴԱՐՁՈՒԹՅՈՒՆ

Հայ եկեղեցում կրոնապետական կարգեր վերահաստատելու փորձ

Հայ եկեղեցուն մոտ կանգնած աղբյուրները երեկ «Ազգին» հայտնեցին իրենց մտահոգությունը Մայր աթոռի նորընտիր տեղապահ գերշ. Տ. Ներսես արք. Պոզապալյանի առաջին մամլո ասուլիսում հնչած որոշ մտքերի կապակցությամբ (տես «Ազգ», 7 հուլիս, 1999): Նրանք մասնավորապես մտահոգվեցին Մայր աթոռի կանոնադրության մեջ եպիսկոպոսաց ժողովի կողմից փոփոխություն մտցնելու մասին միտքը, որը, նրանց կարծիքով, հղի է Հայ եկեղեցին շուրջ 150 տարի ետ տանելու, նրա ծոցում կրոնապետական կարգերը վերահաստատելու վտանգով: Ասուլիսում Ներսես սրբազանը փաստորեն առաջարկում էր հիշյալ՝ եպիսկոպոսաց ժողովի միջոցով փոփոխել կանոնադրության հատկապես 3 կետեր՝ նոր կաթողիկոսի ընտրության ժամկետի կրճատում (մինչեւ 2000 թ.), Ազգային եկեղեցական ժողովի պատվիրակների թվի նվազեցում եւ թեմի ընտրվելիք պատգամավորների թվի «հավասարակշռում»: Այս 3 առաջարկների ետեւում հիշյալ աղբյուրները տեսնում են 2 նպատակ, մեկը մոտավոր, մյուսը՝ հեռավոր: Նրանց կարծիքով, մոտավոր նպատակն է Ազգային եկեղեցական ժողովում եկեղեցական եւ աշխարհական պատվիրակների թվի կրճատման եւ ընդհանուր հավասարեցման միջոցով կաթողիկոսության թեկնածուներից մեկի համար ստեղծել բարենպաստ պայմաններ: Իսկ հեռավոր նպատակն է, միեւնույն աղբյուրների կարծիքով, Հայ եկեղեցում վերահաստատել ամբողջովին կրոնապետական կարգեր եւ սահմանափակել, անգամ արգելել աշխարհականների, իմա՝ ժողովրդի իրավասությունները: Այնինչ, նշում են նրանք, Հայ եկեղեցին ժողովրդական է, իսկ մի շարք թեմերում կիրառվում է ժողովրդավարական դրություն (ընտրովի թեմական խորհուրդներ եւ հոգեւոր հովիվներ):

Հիշյալ աղբյուրները շեշտում են, որ գործող կանոնադրության մեջ անհրաժեշտ բոլոր փոփոխությունները կարող են կատարվել միայն եւ միայն Ազգային եկեղեցական ժողովի կողմից, որը հանդիսանում է Հայ եկեղեցու օրենսդիր մարմինը, այնինչ եպիսկոպոսաց ժողովը որպես այդպիսին ընդամենը խորհրդատվական բնույթ ունի:

ՏԱՐԱԾՔ

Իտալիան պատրաստ է քաղաքացիություն տալ Օջալանին

ԵՐԵՎԱՆ, 7 ՀՈՒԼԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Հուլիսի 7-ին Իտալիայի վարչապետ Մ. Դ'Ալեման խորհրդարանի նիստում հայտարարել է, որ Իտալիան պատրաստ է ընդունել Օջալանին եւ քաղաքացիություն շնորհել նրան: Թուրքիայի խորհրդարանը ամենամռայլ գույներով է ընդունել այդ լուրը՝ համարելով, որ Իտալիան կոպիտ միջամտություն է թույլ տվել Թուրքիայի ներքին գործերին: Վարչապետ Բ. Էջեւիթը հայտարարել է, որ Իտալիան PKK-ի հանդեպ նման փափուկ դիրքորոշմամբ քաջալերում է այդ կազմակերպությանը: «Խորհրդարանի այդ նիստում արված հայտարարությունը իտալացի ժողովրդի համար նվաստացում էր», ասել է Էջեւիթը:

Բաղդադը Թուրքիային սպառնում է հակահարվածով

ԿԱՀԻՐԵ, 7 ՀՈՒԼԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ-ԻՏԱՌ-ՏԱՍՍ: Բաղդադն սպառնացել է պատասխան հարված հասցնել, եթե Թուրքիան շարունակի իր զորքերը դուրս չբերել Հյուսիսային Իրաքի տարածքից: «Իրաքի կառավարությունը նոր նախահարձակումը դիտարկում է որպես երկրի ինքնիշխանության եւ տարածքային ամբողջականության խախտում», նշվում է Իրաքի արտգործնախարարության այսօր տարածած հայտարարության մեջ: Նրանում նաեւ ընդգծվում է, որ Բաղդադը «իրեն իրավունք է վերապահում պատասխան հարված հասցնելու նախահարձակին»: Իրաքի արտաքին քաղաքական գերատեսչության հայտարարության մեջ ընդգծվում է, որ «ապստամբներին հետապնդելը Թուրքիային իրավունք չի տալիս խախտելու Իրաքի ինքնիշխանությունը»:

«Եվրոպացիները պետք է ընդունեն ներկայիս սահմանները»

ԵՐԵՎԱՆ, 7 ՀՈՒԼԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ - ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ: «Միջազգային հանրությունը խիստ բացասաբար է տրամադրված Եվրոպայում սահմանների փոփոխությունների հանդեպ», Ռումինիա մեկնելուց առաջ ասել է ՆԱՏՕ-ի գլխավոր քարտուղար Խ. Սոլանան: Նա նշել է, որ Եվրոպայում բավական հաճախ են նոր սահմաններ գծվել եւ դրանց ճգնաժամեր ու պատերազմներ են հաջորդել: Նա ասել է, որ եվրոպացիները պետք է ընդունեն ներկայիս սահմանները ու սովորեն խաղաղ ապրել միմյանց հետ: Խոսքը հատկապես Բալկաններում տիրող իրավիճակի մասին է: Սոլանան ասել է, թե միայն Միացյալ Եվրոպան է պատասխանատու տարածաշրջանի հակամարտությունների համար:

ԲԱՔՈՒ

Ադրբեջանի ԱԳՆ-ում գտնում են, որ կարգավորման գործում առկա անդորրը խաբուսիկ է

ԲԱՔՈՒ, 7 ՀՈՒԼԻՍ, ՆՈՅՅԱՆ ՏԱՊԱՆ: Ադրբեջանի արտաքին գործերի նախարար Թոֆիկ Զուլֆուգարովը համաձայն չէ տարածված այն կարծիքին, որ ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորումը փակուղի է մտել եւ ԵԱՀԿ Մինսկի խմբի համանախագահների ջանքերը դատապարտված են ձախողման: Ղարաբաղյան հակամարտության կարգավորման ուղիները բավական հստակ են, կարծում են Ադրբեջանի ԱԳՆ-ում, անհրաժեշտ է միայն կոնկրետացնել առանձին տարրեր: Ներկայիս անդորրը կարգավորման գործընթացում խաբուսիկ է եւ ամենեւին չի նշանակում, որ միջնորդները՝ ՄԽ համանախագահները, գործ չեն անում: Պարզապես կարգավորման գործընթացի յուրաքանչյուր կողմ լուծում է իր հարցերն ու խնդիրները:

Մեկնաբանելով Հայաստանի ԱԳՆ ղեկավարի վերջին արտահայտությունները առ այն, որ միջնորդները Ադրբեջանին որպես կարգավորման ծեւ կներկայացնեն Ադրբեջանի եւ Լեռնային Ղարաբաղի «ընդհանուր պետության» նույն հայեցակարգը, բայց այլ կերպ, Զուլֆուգարովը երեւանի նման մոտեցումն անվանել է «չարդարացված լավատեսություն»:

Դրա հետ մեկտեղ, Ադրբեջանի ԱԳՆ-ի համար նոր խնդիրներ են առաջացել կապված ԵԱՀԿ Մինսկի խմբից Ռուսաստանին Թուրքիայով փոխարինելու որոշ քաղաքական կուսակցությունների համառ պահանջների հետ:

Սիրիային զենք վաճառելու դեպքում Ռուսաստանը կզրկվի ԱՄՆ-ի օգնությունից

ՎԱՇԻՆԳՏՈՆ, 7 ՀՈՒԼԻՍ, ՍՆԱՐԿ: ԱՄՆ-ի պետդեպարտամենտը հանդես է եկել հայտարարությամբ, որում ասվում է, թե ԱՄՆ-ը կարող է դադարեցնել օգնությունը Ռուսաստանին, եթե նա որոշում կայացնի Սիրիային զենք վաճառելու մասին: Հայտարարությունն արվել է Սիրիայի նախագահ Հաֆեզ Ասադի Մոսկվա ծրագրված այցի առնչությամբ: ԱՄՆ-ի ունեցած տեղեկությունների համաձայն, Ռուսաստանի ղեկավարության հետ Ասադի հանդիպումների ընթացքում քննարկվում է ռուսական զենքի մատակարարումների հարցը: Սիրիան կարող է 2 մլրդ դոլարի սպառազինություն գնել Ռուսաստանից, այդ թվում՝ ՄԻԳ-29ՍՄՏ ժամանակակից ինքնաթիռներ, սարքավորում հին ՄԻԳ-երն արդիականացնելու համար, հակատանկային զենք: ԱՄՆ-ը Սիրիան համարում է միջազգային ահաբեկչությանը սատարող երկիր եւ արգելում է նրան զենք վաճառել: Մինչդեռ Ռուսաստանը հայտարարում է, որ ՄԱԿ-ը երբեք Սիրիան չի ճանաչել որպես ահաբեկչական երկիր եւ Սիրիային վերաբերում է ինչպես ցանկացած այլ պետության: Միեւնույն ժամանակ ԱՄՆ-ը ողջունում է ռուս-սիրիական բանակցությունները՝ որպես մերձավորարեւելյան խաղաղ կարգավորման գործընթացում առաջընթացի հասնելու հնարավորություն: Սիրիան արաբա-իսրայելական հակամարտության գլխավոր կողմերից է:

ԳՈՐԾԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանում կան վարկեր, բայց չկան վարկառուներ

Դեպի հիմնադրամներ տանող «երկար» ճանապարհը

ՆԱՐԻՆԵ ԴԻԼԲԱՐՅԱՆ

«Այսօր մի կողմից մոտավորապես 130-135 մլն դոլարի միջոցներ կան Հայաստանում ձեռներեցությունը զարգացնելու համար, ծախսվել է դրանց շատ չնչին մասը, իսկ մյուս կողմից կան մեր ձեռներեցները, որոնք ցանկանում են նոր ծրագրերի մեջ ներգրավվել, մեծ կարիք ունեն հատկապես ինվեստիցիոն վարկերի, կան բավական հետաքրքիր բիզնես առաջարկներ, եւ կա մի լուրջ խզվածություն այս երկու կողմերի միջեւ: Այդ գումարները չեն ներդրվում, այդ գումարները չեն հասնում մեր գործարարներին», ահա ֆինանսների նախարար Լեւոն Բարխուդարյանի կարծիքը, որ նա հայտնեց վարկերի կարոտ հայաստանյան գործարարներին: Ֆինանսների, վիճակագրության, պետեկամուտների ու տնտեսական վերլուծությունների նախարարությունները արդեն պատրաստում են կիսամյակի տնտեսական ամփոփ բնութագրերը: Լեւոն Բարխուդարյանը հաստատեց, որ այս տարի տնտեսական շատ ավելի ցածր ակտիվություն է արձանագրվել, քան անցած տարի: Այս ամենը ֆինանսների նախարարը պատճառաբանեց շուկայում գումարների պակասությամբ: Գումարների առկայությունը ձեւավորում է վճարունակ պահանջարկ, որից էլ ծնվում է բիզնես առաջարկը: Շուկայում գումարների պակասությունը 98 թ. օգոստոսի 17-ից ավանդաբար բացատրվում է Ռուսաստանի ճգնաժամով, որի արդյունքում իրոք կրճատվեցին Հայաստան ներհոսող մասնավոր տրանսֆերտները: Տեղի ունեցավ գների նկատելի իջեցում, դեֆլյացիա, որը բավական վտանգավոր երեւույթ է տնտեսության համար: Զուգահեռաբար կրճատվում են արտահանման ու ներմուծման ծավալները, եւ տնտեսական դաշտում ձեւավորվում է տագնապահարույց իրավիճակ՝ շատ:

Տես ➧ էջ 8

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

ընթացիկ

Արդեն մոտ մեկ շաբաթ նկատվում է հայկական ծխախոտատեսակների շեշտված պակաս շուկայում, ավելին, վերջին օրերին, կարելի է ասել՝ շուկայից գրեթե իսպառ վերացել են հայկական ծխախոտները, իսկ վաճառքում եղած սիգարետների գներն էլ (այն մասը, որը մնացել է մանրածախ առեւտրականների մոտ) բարձրացել են մոտ 10-20 տոկոսով: Ինչ վերաբերում է գների բարձրացմանը, ապա, դա եւս բացատրվում է վերջին օրերին շուկայում պահանջարկի եւ առաջարկի խիստ անհամապատասխանությամբ: Տեղեկացվեց, որ վերջին օրերին գործարանում եւ մանավանդ սիգարետների թողարկման արտադրամասում կատարվում էին շինարարական, «պրոֆիլակտիկ» աշխատանքներ, որոնք արդեն ավարտի փուլում են, եւ «Գրանդ տոբակոյի» նախագահ Հրանտ Վարդանյանը-Գ. Մ.): Իրացման ծավալների ավելացումը բացատրվում է նաեւ վերջին շրջանում շուկա մտած նոր տեսակներով «Tip-Top», «Bonita» եւ «Գառնի լայթս» 10 հատիկանոց տուփերով: Մոտ ժամանակներս նախատեսվում է շուկա «իջեցնել» եւս երեք-չորս նոր տեսակներ «Canadian», «Գյումրի», «Նաիրի» եւ «Մասիս» բարձր կար- Վրաստան, որտեղ, ի դեպ, արդեն պահանջարկ կա բացելու դիստրիբյուտորական ներկայացուցչություն: «Գրանդ տոբակոյի» թվային պատկերը եզրափակվում է հարկերի ծավալներով: Առաջին կիսամյակում ընկերությունն արդեն պետբյուջե է մուծել 2 մլրդ 640 մլն դրամ, եւ այդ տեմպերով շարունակելու դեպքում «Գրանդ տոբակոն» կշարունակի մնալ հանրապետու-

ՊԱՀԱՆՋԱՐԿ-ԱՌԱՋԱՐԿ

Հայկական ծխախոտների շեշտված պակաս շուկայում

«Անհանգստանալու կարիք չկա», հավաստիացնում են «Գրանդ տոբակոյից»

Նոր Նորքի շուկայի առաջամասը «զարդարում է» «Ծխախոտ ունենք, աշխարհը չունի» բավականին հավակնոտ ցուցապաստառը, սակայն, երեկ, ի տարբերություն աշխարհի, շուկայի մեծածախ ու նաեւ մանրածախ վաճառողներն իրենց տեսականիում հայկական սիգարետներ չունեին: Նույն վիճակն էր նաեւ երեկոյան կինո «Այրարատի» մոտ գտնվող տոնավաճառում, հայտնի «Գոգոյանոցում»: Թե վաճառողները եւ թե գնորդներն անհանգստացած էին. «Ինչու՞ են վերացել շուկայից հայկական սիգարետները»: «Ազգի» այդ նույն մտահոգիչ հարցին «Գրանդ տոբակոյից» պատասխանեցին, որ անհանգստանալու կարիք չկա, մոտավորապես երկու օրից շուկան նորից «կլցվի» հայկական սիգարետներով:

«Գրանդ տոբակոյի» գործադիր տնօրեն Սամվել Սահակյանի բացատրություններից կարելի էր միայն պատկերավոր եզրակացնել՝ No Problem, ի հեճուկ այն լուրերի, թե ընկերությունը խիստ պակասեցրել է իր արտադրության ծավալները կամ տեղական շուկայում սիգարետների պակասը արտահանման ծավալների մեծացման հաշվին է կատարվում: «Գրանդ տոբակոյի» գործադիր տնօրենը հերքեց այդ ենթադրությունները, ըստ նրա, ընկերության արտադրանքի բացակայությունը շուկայում պատճառաբանվում է միմիայն նրանով, որ արդեն 4 օր գործարանից սիգարետ չի թողարկվում, այսինքն ոչ մի հատիկ սիգարետի իրացում չի կատարվել:

Հնարավոր է նույնիսկ գնորդների ճնշման տակ այսօր էլ ընկերությունը փորձի վերականգնել իրացումը, որից հետո ամեն ինչ «կընկնի իր տեղը»: Ինչ վերաբերում է արտադրության ծավալներին, ապա, ըստ պրն Սահակյանի, դրանք ոչ թե ընկել, այլ ընդհակառակը ավելացել են, ինչպես նաեւ ավելացել են իրացման ծավալները: Եթե տարեսկզբին տեղական շուկայի 45-50 տոկոսն էր միայն պատկանում «Գրանդ տոբակոյի» սիգարետներին, ապա վերջին երկու ամիսների հաշվարկները թույլ են տալիս անվարան հայտարարելու՝ տեղական ծխախոտն արդեն գրավել է շուկայի 70 տոկոսը (ի դեպ, դա այն լավագույն սահմանն է, որի մասին մի քանի անգամ ասուլիսներում հայտարարել է

գի սիգարետները: Ինչ վերաբերում է արտահանմանը, ապա, այո, ընկերության ռազմավարությունն է լինելու արտահանման ուղղությամբ մեծածավալ աշխատանքը, բայց ոչ ներքին շուկայի հաշվին: Թվերի «լեզվով» այս տարվա առաջին կիսամյակում կատարվել է մոտ 2 մլն 261 հազ. ԱՄՆ դոլարի ընդհանուր արժողությամբ արտահանում, այդ թվում՝ ացետատային ֆիլտր եւ ծխախոտահումք, որը կազմում է արտահանման ծավալների մոտ 40 տոկոսը: Անցյալ տարվա համեմատ ընկերությունը գրանցել է մոտ 60-70 տոկոսի աճ, որը սկսվեց հատկապես անցյալ տարվա երկրորդ կեսից: Ներկայումս հայկական սիգարետներն արտահանվում են Ռուսաստան, Ուկրաինա, ԱՄՆ եւ

թյան ամենամեծ հարկատուների առաջին հնգյակում: Մի տեղեկություն եւս. **«Ազգն»** արդեն մանրամասն անդրադարձել է ծխախոտագործության զարգացման թեմային եւ տեղեկացրել հանրապետությունում գոյություն ունեցող 1950 հա ծխախոտի ցանքատարածությունների մասին. այդ թիվն այսօրվա դրությամբ հասել է 2304 հա-ի:

Տեղեկացնենք նաեւ, որ վերջերս կառավարական շրջանակներում շրջում է ծխախոտի հաստատագրված վճարների բարձրացման վերաբերյալ որոշման նախագիծը, ինչը կարող է լուրջ վնաս հասցնել թե տեղական արտադրությանը, թե բյուջեին ու սպառողին: «Գրանդ տոբակոյի» տնօրենը այդ լուրերին ավելացնելու որեւէ լրացուցիչ տեղեկություն չուներ, բացի կրկնելուց, որ վերջին օրերի խնդիրը կապված տեղական շուկայի հետ, եւս դրա հետ կապված չէ: Իսկ թե շուկայում գնային ի՞նչ տատանումներ կլինեն, ոչ ոք նախօրոք չի կարող կանխատեսել:

ԳԱՅԱՆԵ ՄՈՒՔՈՅԱՆ

Հ.Գ.-Ի դեպ, վերջերս նկատվում են նաեւ արտասահմանյան սիգարետների գների տատանումներ. որոշ տեսակների թանկացում (օրինակ «Bond»-ի) եւ որոշների (օրինակ «LM»-ի) նվազում: Այդ տատանումները եւս պայմանավորված են առաջարկի եւ պահանջարկի ավանդական դասական շուկայական օրինաչափությամբ:

«Արմենիկումը»... 3.500 դրամով

Թեքեյան կենտրոնի ճակատային մասը զարդարող Arminco-ի եւ Bi line-ի գովազդային ցուցանակների միջեւ շուտով աչքի կզարնի եւս մեկը, որովհետեւ նույն տեղում է գտնվում նորաբաց Թեքեյան սրճարանը: Հիմնադիրը ՀՌԱԿ փոխատենապետ Հարություն Առաքելյանն է:

- Տեղեկացանք, որ ռամկավարներն օրերս իրենց սրճարանն են բացել Թեքեյան կենտրոնում: Ի՞նչ է սա. նախընտրական շրջանի անավարտ ծրագրերից մե՞կը, թե՞ հետընտրական լիցք:

- Միանգամից հերքեմ. ՀՌԱԿ-ը որեւէ առնչություն չունի այս կառույցի հետ. կուսակցության փոխատենապետ լինելով, ես զուգահեռաբար իմ բիզնեսն ունեմ, որի ճյուղերից մեկն էլ նորաբաց Թեքեյան սրճարանն է: Այս շենքում նման մի կառույց աշխատեցնելու միտքն առաջացել է դեռեւս մինչեւ ընտրությունները, պարզապես զբաղված էինք քարոզարշավով: Իհարկե, մտածածս չէր իրականանա, եթե գործնական պայմանավորվածություն չկայանար իմ եւ լոնդոնաբնակ ռամկավար ու գործարար Վարդան Ուզունյանի միջեւ, որն էլ մեզ տրամադրեց այս տարածքը: Եվ քանի որ սրճարանը տեղակայված է մշակութային կենտրոնում, հնարավորինս փորձել ենք համապատասխան մթնոլորտ ստեղծել:

- Չնայած սա կուսակցության սրճարանը չէ, սակայն հավատարիմ եք մնացել նոր աշխատատեղեր ստեղծելու ձեր խոստմանը:

- Սրճարանն, ինչպես տեսնում եք, մեծ չէ, իսկ աշխատակազմը բաղկացած է 11 անձից: Սակայն իմ կոչերում միշտ էլ նշել եմ, որ եթե յուրաքանչյուր գործարար Հայաստանում ստեղծի 5-10 աշխատատեղ, գործազրկության խնդիրը մեզանում կլուծվի:

- Ճաշացուցակին ծանոթանալիս տեսա, որ ուտեստեղենի գերակշռող մասը հայկական խոհանոցից է եւ հայկական արտադրության:

- Հայկական արտադրության մթերքի, խմիչքի ու պաղպաղակի, ինչպես նաեւ ազգային ճաշատեսակների ընդգրկումը պատահական չէ: Եթե առաջին հերթին մենք չսպառենք մեր արտադրանքը, որն, ի դեպ, բավականաչափ որակյալ է, ինչպե՞ս կարող ենք հույս ունենալ, թե կսպառվի միջազգային շուկայում: Տնտեսական ազգայնականությունը, եթե արդարացված է, գովելի երեւույթ է: Ես բազմաթիվ պայմանագրեր ունեմ կնքած մեր արտադրողների հետ: Ինչ վերաբերում է ուտեստեղենին, ապա սննդի կառույցներն ամենուր ողողված են համբուրգերներով, չիզբուրգերներով, ֆիշբուրգերներով, այդ պատճառով էլ չհետեւեցի մոդային: Անգամ ճաշացուցակը միայն հայերեն տարբերակով ենք տպագրել:

- Ճաշացուցակում աչքի ընկավ մի արտառոց անվանում «Արմենիկում»:

- «Արմենիկումը» մեր ֆիրմային ճաշատեսակն է, որի հեղինակը ես եմ: Բաղադրատոմսն, իհարկե, չեմ հրապարակի: Միայն ասեմ, որ պատրաստվում է մսից, գործածում ենք նաեւ ընկույզ ու անանաս: Մնացյալն այցելուները կգուշակեն համտեսելով «Արմենիկումը»: Ինչո՞ւ «Արմենիկում»: Որովհետեւ, ինչպես եւ դեղը, ճաշատեսակն էլ իր ձեւով ու չափով է բարձրացնում դիմադրողականությունը, ինչը ենթադրում է բաղադրատոմսում ընկույզի առկայությունը: Այնպես որ, անունը լիովին համապատասխանում է բովանդակությանը, եւ ճաշատեսակն արդեն արդարացրել է իրեն:

- Չե՞ք վախենում, որ «Արմենիկում» անունը լսելով ՊԱՎ-ով հիվանդները կգրոհեն Ձեր սրճարանի վրա...

- Ոչ, իմ «Արմենիկումը» ՊԱՎ-ով հիվանդների քաղցը միայն «կբուժի»...

Ա. Բ.

ՀԱՄԱՌՈՏ

Աղտոտված ջուրը՝ աղիքային հիվանդությունների պատճառ

ԵՐԵՎԱՆ, 7 ՀՈՒԼԻՍ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Ինչպես բազմիցս գրվել է, Հայաստանում աղիքային հիվանդությունների հիմնական պատճառն աղտոտված խմելու ջուրն է:

- Ջրմուղի ցանց մտած աղբյուրի ջուրը սկզբում մաքուր ու թափանցիկ է եւ իր մեջ չունի ոչ մի մանրէ, ասում է ՀՀ ԳԱԱ երկրաբանական գիտությունների երկրաէկոլոգիայի լաբորատորիայի վարիչ Ռուբեն Յաղոյանը: Սակայն ջրմուղի հնացած խողովակները, որոնք երբեմն, բոլոր կանոնների խախտմամբ, տեղադրված են կոյուղու տակ, իրենց մեջ են ներառում աղտոտություններ, դառնալով վարակի աղբյուր:

Դրությունից դուրս գալու ելքը հանրապետության ջրմուղի հնացած համակարգը շտապ կարգի բերելն է, մասնավորապես Երեւանում: Ինչպես ասաց գիտնականը, այդ աշխատանքներում ներգրավված են նաեւ երկրաբանական գիտությունների ինստիտուտի մասնագետները:

Մեր խնդիրն է առաջարկել ջրմուղի խողովակներն անցկացնելու այնպիսի սխեմա, ասաց Ռ. Յաղոյանը, որը նպաստի դրանց նվազագույն կոռոզիային՝ հաշվի առնելով գրունտային ջրերի մակարդակը, դրանց հանքայնացումը, ջերմաստիճանը, գազահագեցվածությունը: Դա տասնամյակներով կերկարացնի Երեւանի ջրմուղի ցանցի կյանքը:

Իսկ առայժմ, խորհուրդ են տալիս գիտնականները, ավելի լավ է վտանգի չենթարկվել եւ խմել եռացրած-սառեցված ջուր:

Կեղծ վիզաներ

Վերջերս հաճախակի են դարձել Հայաստանի Հանրապետության որոշ քաղաքացիների զարտուղի ճանապարհներով արտասահմանյան երկրների մուտքի արտոնագրեր ձեռք բերելու փորձերը: Այդ նպատակով նրանք դիմում են հակաօրինական քայլերի, ինչպես նաեւ փաստաթղթերի կեղծմամբ զբաղվող հանցավոր տարրերի օգնությանը: 1998 թվականին դատարանի որոշմամբ ազատազրկման են դատապարտվել Հայաստանի Հանրապետության 6 քաղաքացիներ, այդ թվում Շուրիկ Ղալլաքյանը, Գրետա Մեկստերյանը, Սամվել Չատիկյանը: Միայն 1999 թվականի մայիս-հունիս ամիսներին նման գործողությունների առնչությամբ համապատասխան մարմինների կողմից հարուցվել է 5 քրեական գործ:

ՀՀ ԱԱ նախարարությունը զգուշացնում է, որ փաստաթղթերի կեղծումն ու դրանց օգտագործումը քրեորեն պատժելի գործողություններ են, եւ հավաստիացնում է, որ իրավապահ մարմինները կշարունակեն օրենքի սահմաններում ձեռնարկել բոլոր միջոցները՝ կեղծարարներին հայտնաբերելու եւ պատասխանատվության ենթարկելու համար:

ՀՀ ԱԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿԱՅՆՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՄԱՄՈՒԼԻ ՀԵՏ ԿԱՊԵՐԻ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

«ԱԶԳ» ՕՐԱԹԵՐԹ
Հրատարակության Ը տարի
Հիմնադիր եւ հրատարակիչ
«Ազգ» թերթի հիմնադիր խորհուրդ
Երեւան 375010, Հանրապետության 47
Ֆաքս 529353, AT&T (3742) 151065,
e-mail INTERNET: azg2@arminco.com
Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱՒԵՏԻՔԵԱՆ / հեռ. 521635
Խմբագիր
ՊԱՐՈՅՐ ՅԱԿՈԲԵԱՆ / հեռ. 529221
Տնօրեն
ՀՐԱՅՐ ԶՕՐԵԱՆ / հեռ. 562863
Համակարգչային ծառայություն / 562941
Apple Macintosh
համակարգչային սարքաւորումը «Ազգ» թերթի
Յղումը «Ազգին» պարտադիր է
Նիւթերը չեն գրախօսւում ու չեն վերադարձւում
«AZG» DAILY NEWSPAPER
Editor-in-chief
H. AVEDIKIAN / phone: 521635
47 Hanrapetoutian st.,
Yerevan, Armenia, 375010

digitised by A.R.A.R.@

Ղարաբաղ

Որտե՞ղ է արմատը

Ղարաբաղի ղեկավարության շարքերում օրերս տեղի ունեցած ալեկոծությունները բացատրվեցին սովորական կաղապարներով, թե իբր այս կամ այն մարդն է մեղավոր, որ Ղարաբաղի տնտեսությունը չի զարգանում, կորչում է հավատը իշխանությունների նկատմամբ եւ այլն: Եվ հետեւաբար, իրավիճակից սովորական էլ ելքը գտնվեց. մի քանի իշխանավորներ փոխարինվեցին նորերով, համարելով հարցը սպառված: Մինչդեռ, նույնիսկ այդ կադրային ալեկոծումների հեղինակ, երկրամասի ղեկավար Արկադի Ղուկասյանի մեկ այլ գնահատականից, թե պետք է պետություն կառուցել, արդեն պարզ է, որ ճգնաժամի պատճառները պետք է փնտրել այլ տեղ եւ այլ ժամանակներում, ավելի խորանալ հարցի էության մեջ: Մի բան էլ է պարզ, որ այդ երեւույթները չեն կարող կրել միայն տեղական ղարաբաղյան բնույթ, այլ ընդհանուր հայաստանյան դրոշմ ունեն եւ կարող են դաս լինել նաեւ Հայաստանի համար, եւ հակառակը՝ ընդհանուրի փորձը կարելի է տեղայնացնել: Գաղտնիք չէ, որ նման ճգնաժամերը վաղուց արդեն սովորական են դարձել Հայաստանի քաղաքական կյանքի համար եւս, միայն թե կադրային փոփոխությունները սովորաբար վարպետորեն թաքցվել են հերթական ընտրությունների արդյունքում նոր կառավարություն կազմելու անվան տակ:

Կառավարության ճգնաժամերը, լինելով տվյալ հասարակության ներքին հարաբերությունների մի մասը, ավելի շուտ կարելի է դասել քաղաքական հարաբերությունների շարքին եւ չեն կարող կապված կամ պայմանավորված չլինել մյուսներով: Ավելին, դրանք որպես կանոն արտահայտում են պետական ու քաղաքական համակարգերի թերությունները, իսկ կոնկրետ Ղարաբաղի եւ Հայաստանի դեպքում պետք է խոստովանել, որ, առաջին հերթին, չկայացած պետականության հետեւանք են: Մեր իրականության մեջ շատ հաճախ պետություն ասելով հասկանում են նախարարությունների, վարչապետի, նախագահի կամ խորհրդարանի արձանագրային գոյությունը: Մինչդեռ փորձը ցույց է տալիս, որ հնարավոր է կառավարությունը նիստեր գումարի, նախագահը հրամանագրեր արձակի, բայց հասարակությունը մերժի դրանք կամ չարձագանքի: Այդպիսի ճգնաժամային իրավիճակի մենք ականատես եղանք ԽՍՀՄ գոյության վերջին տարիներին: Նման դեպքում չեն գործում ոչ թե պետական իշխանության մարմինները, այլ չի գործում քաղաքական համակարգը: Վերջինս, կայացած պետություններում, բազմաթիվ հասարակական ու պետական ինստիտուտների շարքում առաջին հերթին ներառում է քաղաքական կազմակերպությունների ու հարաբերությունների ցանցը, իշխանություններ կազմելու սկզբունքները, օրինական ու գործուն մեխանիզմները, հասարակության հետ հարաբերվելու հետադարձ կապի ապահովումը (հիմնականում զանգվածային լրատվամիջոցների գործունեության օգնությամբ):

Հիմա տեսնենք Ղարաբաղում ինչ քաղաքական համակարգ է ստեղծվել, որ կարողանա ապահովել երկրամասի համար պետականությանը բնորոշ ֆունկցիաներ ու տնտեսական առաջընթաց: Նախ, համակարգ ստեղծելու վրա իրենց հստակ ազդեցությունն են ունեցել Ադրբեջանի կազմում շուրջ 70 տարի կիսանկախ գոյությամբ հաստատված բարքերը, այդ տարիներին ստեղծված գոյատեւման ոչ հասարակական մեխանիզմները դեռ շարունակում էին գործել: Ինչ խոսք, դեր խաղացին նաեւ բնակչության փոքրաթիվությունն ու տարածքային պարփակվածությունը, որոնք զուտ քանակական եւ որակական տեսակետից անչափ դժվար էին դարձնում բնականոն գործող պետական համակարգի կառուցումը: Այս պայմաններում Ղարաբաղի քաղաքական ու պետական ռազմական այրերից պահանջվում էր լինել շրջահայաց եւ հետեւողական պետականության կառուցման ու հասարակական ինստիտուտների կայացման գործում, որով եւ կարելի կլիներ բաց ճակատով ներկայանալ միջազգային հանրությանը: Մինչդեռ, ցավոք սրտի, լավագույն ցանկությունները ընկրկեցին կոպիտ նյութական բարիքների առջեւ: Ղարաբաղյան գործիչներից պահանջվում էր հատկապես զգույշ լինել սոցիալական քաղաքականության ոլորտում. երկրամասի բնակիչները, գրեթե առանց բացառության, մասնակցել են դաժան ու հերոսական պայքարին, հարազատների կորուստներ են ունեցել:

Հայտարարելով Ղարաբաղը պատերազմական գոտի, նույնիսկ խաղաղության հաստատումից հետո կիսառազմական իշխանությունները, ըստ իս, հանիրավի (պատճառաբանելով, թե կարող են թուլացնել երկրամասի պաշտպանունակությունը), ոչ միայն թույլ չտվեցին քաղաքական իրական կազմակերպությունների կամ կուսակցությունների ստեղծումն ու զարգացումը, այլեւ որեւէ այլ քաղաքական ակտիվությունը, դրանով խոչընդոտելով մարդկանց քաղաքական ինքնաարտահայտմանը եւ բացառելով պետական քաղաքական համակարգի այդ կարեւոր բաղադրիչի գոյությունը: Մի քանի տարվա հեռավորությունից եւ ներկա անմխիթար վիճակից կարելի է պնդել, որ այդ քաղաքականությունն ընդամենն ուղղված էր պահպանելու տվյալ պահին հաստատված քաղաքական եւ ռազմական առաջնորդների աստիճանասանդղակը: Ավելի ցավալի է, որ հետագայում օրեցօր աճող պատերազմի մասնակիցների աչքի առջեւ, այդ սանդղակում լինելը բարեկեցություն ապահովելու աղբյուր էր դառնում: Կասկածից վեր է, որ այդ բարոյաքաղաքական միջավայրում չէին կարող ստեղծվել իշխանություններ կազմելու քաղաքակիրթ, գործուն եւ արդար մեխանիզմներ, ուստի եւ, բնական է, դժվար թե իշխանության դեկն իրենց ձեռքում պահողները բավարար չափով գործեին հասարակության տրամադրությունների ու ձգտումների համահունչ: Ազատ տեղեկատվության համակարգի ներմուծմանը խոչընդոտելն էլ, իր հերթին, խոչընդոտեց տարվող քաղաքականության թերությունների ու բացթողումների շտկմանն ու ավելի խորացրեց Ղարաբաղի հասարակության մեկուսացումն ու օտարումն իր իշխանություններից,

աշխարհից:

Զուգահեռաբար, նույնատիպ գործընթացներ էին տեղի ունենում նաեւ Հայաստանում: Գրեթե նույն արդյունքը ստացվեց այլ ճանապարհով: Չնայած կուսակցությունների բազմաքանակությանը, քաղաքական ազատ գործունեության հնարավորություններին, իշխանությունների անվերջ ոտնձգություններն ազատ ընտրությունների նկատմամբ այդ կազմակերպությունների ու ընտրությունների ինստիտուտի գոյությունն իմաստազրկեցին, ու Հայաստանն ինքը չէր կարող դրական լիցք հաղորդել Ղարաբաղում հասարակական քաղաքական լուրջ փոփոխություններ կատարելու գործին:

Եվ ահա այսօր հասարակական ճգնաժամը փաստ է: Բնական է, որ պետք է սկսվեր ավելի թույլ օղակում՝ Ղարաբաղում: Պարզունակ դարձնել՝ ներկայացնելով որպես մի ղեկավարի տնտեսական կամ քաղաքական դեգերումներ ու բարդել այս կամ այն անհատի վրա, կնշանակի շարունակել սերնդե-սերունդ փոխանցվող ավանդական քաղաքական կարճատեսությունն ու չտեսնել չարիքի արմատը, հասարակությանը մատուցել ավելի բարդ խնդիրներ, անշրջելիորեն շեղվել վերջնական լուծում գտնելու ճանապարհից: Այդ արմատը ոչ միայն Ղարաբաղ երկրամասում է, այլ նաեւ Հայաստանում: Եվ առաջին հերթին՝ Հայաստանում:

ԱՐԱՄ ԱՍԱՏՐՅԱՆ

Պալատական ինտրիգներին հանձնվելը շեղություն է

Սկիզբը էջ 1

Երբ Հայաստանում, դառնալով կառավարության նոր ղեկավարի՝ ԱԺ դատին ներկայացված ծրագրից եւ կաթվածահար տնտեսությունը կյանքի կոչելու հանձնառությունից, բեկումնային փուլ է սկսվում սոցիալ-տնտեսական գործընթացներում, ապա վերջիններիս «ինտեգրվելու» ԼՂՀ նախագահի ցանկությունը բնական է: Այս նկատառումը հասկանալի է դարձնում մասնավորապես Ժիրայր Պողոսյանի պաշտոնանկության (ղարաբաղյան վարկածով լրջանալու) պահը, որի համար «իմպուլս» էր Արկադի Ղուկասյանի աշխատասենյակում հայտնաբերված լսող սարքի հետ կապված պատմությունը:

ԼՂՀ նախագահի հայտնի ելույթում հնչած մեղադրանքը՝ «բռնատիրական հակումներ», ակնհայտորեն ոչ թե Ժիրայր Պողոսյանին, այլ Սամվել Բաբայանին էր հասցեագրված. ԼՂՀ նախկին վարչապետը, չնայած ազդեցիկ դիրքին, աննկատելի ֆիգուր էր այդօրինակ գնահատականի արժանանալու համար, պաշտոնավարման ընթացքում իշխանական լծակները «բուռը հավաքելու» հակումներով եւ հավակնություններով չառանձնացած պետական այր, որը կարողությունների սահմաններում իր գործն էր անում: Մինչդեռ Սամվել Բաբայանը չէր էլ փորձում թաքցնել երկրի ստվերային նախագահը լինելու պարագան՝ ներբանկատության սահմանները գերազանցող հայտարարություններով շարունակ ընդգծելով, որ Արցախում ինքն է որոշում տնտեսական, քաղաքական, բանակային գործընթացների հունը: Բացառություն էր թերեւս արտաքին քաղաքականության (բանակցային գործընթացի) ոլորտը, որտեղ որոշիչն, այնուամենայնիվ, Ռոբերտ Քոչարյան-Արկադի Ղուկասյան զույգն էր, թեպետ ԼՂՀ պաշտպանության նախագահն առիթը բաց չէր թողնում նախազգուշացնելու, թե իր կամքին հակառակ այդ հարցի լուծումը նույնպես բացառվում է:

Կարելի է վիճարկել Արկադի Ղուկասյանի վարչապետին հեռացնելու կերպը, ելույթի անընդունելիորեն զգացմունքային շեշտադրումները, ինքնահաստատման տարակուսելի («Ես եմ պրեզիդենտը»), անհարկի կրկնվող, ըստ այդմ, ասվածի հավաստիությունը կասկածի տակ դնող դրսեւորումները, նախկին վարչապետին հրապարակորեն ոչնչացնելու եւ Արցախի ներքաղաքական «զզվոտոցը» հայաստանցի հեռուստադիտողին սկուտեղի վրա մատուցելու նպատակահարմարությունը: Սակայն մի բանում ԼՂՀ նախագահի հետ չհամաձայնել չի կարելի. նախագահը նախագահ է, վարչապետը՝ վարչապետ, նախարարը՝ նախարար, եւ իշխանության թեւերի միջեւ հավասարակշռության որեւէ խախտում անթույլատրելի է: Հայերս ֆիզիկական (տվյալ դեպքում՝ ռազմական) ուժի յուրատեսակ պաշտամունք ենք ստեղծել, վստահ ենք (չենք էլ ուզում կասկածել), որ ուժային, հատկապես պաշտպանության նախարարներն ամեն ինչ են, մյուսները, անկախ պաշտոնի «տրամաչափից», խաղաթիկնիկներ: Վկա՝ թե ԼՂՀ-ում, թե Հայաստանում կենսունակ այն գրեթե համատարած համոզմունքը, թե Արցախը եւ Հայաստանն իրականում պաշտպանության նախարարներն են ղեկավարում: Տարբերությունն այն է, որ եթե Վազգեն Սարգսյանը հրապարակորեն հերքում էր իրեն վերագրվող գերնախարարի կերպարը, ապա Սամվել Բաբայանն ուղղակիորեն գովազդում էր այդ վարկածը՝ տղայական «խրոխտության» ակնառու արտահայտություններով:

Մեկնաբաններից մի քանիսը Արկադի Ղուկասյանի ելույթում խոցելի են համարում վարչապետի պաշտոնանկության հարցում Հայաստանի ղեկավարության «դոբրոն» ստանալու խոստովանությունը, ինչը, կարծում ենք, բնական է եւ բանական, ու կարող է «զարմացնել» միայն նրանց, ովքեր հավատում են (կամ ձեւացնում են, թե հավատում են) անկախ Ղարաբաղի, թող ներվի ասել, առասպելին, որը, հյուսված լինելով արտաքին աշխարհի ականջի համար, համալրեց Հայաստանն Արցախից հուսալի պատով սահմանազատելու արտաքին ինչ-ինչ շրջանակներից խրախուսվող ջատագովների զինանոցը: Ի՞նչ անկախության մասին է խոսքը, երբ ԼՂՀ բյուջեի հիմնական աղբյուրը Հայաստանի գանձապետարանն է, երբ Արցախն, ըստ էության, Հայաստանի չհայտարարված մարզերից մեկն է: Եվ երբ ընդունում ենք (կարծում եմ, ընդունում ենք), որ Արցախի պաշտպանության նախարարը չի կարող անտարբեր լինել հայաստանյան տնտեսական-քաղաքական զարգացումների նկատմամբ, ապա ինչո՞ւ ենք «տարակուսում» եւ հայտնագործություն արածի պես ասում, որ արցախյան ղեկավարության կադրային (եւ ոչ միայն կադրային) քաղաքականությունը համաձայնեցվում է Հայաստանի ղեկավարության հետ:

Վարչապետը նշանակված է եւ, կարծում ենք, ծավալվելու հնարավորություն պիտի ստանա. Նրա «քրեական անցյալի» հետ կապված ինտրիգախառն խոսակցությունները անտեղի են, մանավանդ Արկադի Ղուկասյանը եւ Անուշավան Դանիելյանն իրադրությունն արհեստականորեն չսրելու եւ Սամվել Բաբայանի հետ համագործակցելու պատրաստակամություն են հայտնել: Որեւէ մեկը, հուսով եմ, չի փորձի վիճարկել արցախցի գեներալի ներդրումն արցախյան ազատամարտում: Սամվել Բաբայանն այսօր զուգե առավել քան երբեւէ անհրաժեշտ է Արցախին եւ երկիրը պաշտպանելու, ղարաբաղյան հիմնախնդրի հայանպաստ հանգուցալուծման գերխնդիրը պիտի որ սեփական «գերիշխանությունը» պահպանելու եւ անձնական վիրավորվածության «մոտիվներից» վեր դասի: Արցախյան հիմնախնդիրը ռազմական ճանապարհով լուծելու ադրբեջանցի պաշտոնյաների եւ ընդդիմության ծառաշունչ հայտարարությունները, բանակցային գործընթացում շարունակվող անորոշությունը ներիշխանական եւ «ազգամիջյան» պառակտումների տեղ չեն թողնում: Ի հեճուկս ադրբեջանական իշխանությունների, իր հողին կառչած արցախցին չի կարող պալատական ինտրիգներին կուլ գնալու շեղություն թույլ տալ: Ազդեցության ոլորտների շուրջ ծավալված ներիշխանական «պատերազմը» կարող է ճակատագրական լինել: Հուսանք, որ Արկադի Ղուկասյանի ակնարկած «լրջանալու պահը» ՀՀ նախկին նախագահի հռչակած լրջանալու պահը չէ, եւ 1998-ի փետրվարին Հայաստանում տեղի ունեցած իշխանափոխության նախադեպը չի կրկնվի, առավել եւս, որ «Արցախը ծախելու» խնդիրը (դարձյալ հուսանք) վերջնականապես հանված է Հայաստանի եւ Արցախի ղեկավարության օրակարգից:

digitised by A.R.A.R.@

ՄՏՈՐՈՒՄՆԵՐ

Ինչ է կատարվում մեզ հետ-2

- Մռայլ ես երեւում:
- Մռայլ չեմ: Չափազանց եմ մռայլ...

(Խոսակցության պատառիկ)

Յոթը տարի առաջ նույն այս վերնագրով հոդված էի տպագրել՝ փորձելով նախ եւ առաջ ինձ համար պարզել բոլորիս պաշարած հուսալքության, վերուվարումների, կենսակերպ-մտածելակերպի տակնիգլուխ շրջման հիմքերն ու պատճառները: Ինչ-որ բան հաջողվել էր, ինչ-որ բան կիսատ մնացել...

Յոթը տարի անց, հիմա ահա, համարյա թե նույն (թերեւս, ավելի տանջալի) մտքերն են ալեկոծում սիրտս ու հոգիս դադար չտալով, օրեցօր անդոհանալով, «զոհի»* կամ «նահանջի» տեղ չթողնելով:

Եվ գլխավոր ու արմատական մի միտք, մի «ուղեղի մորմոք» է գծագրվում կայունանալով, հստակ ուրվագծեր ձեռք բերելով, ամբողջանալով. արդյոք, բավարար հիմքեր ու նախադրյալներ ունի՞ մեր հայրենասիրությունը, Հայրենիքին բոլորանվեր ծառայելու եւ նվիրվելու մեր անօտարելի պատրաստակամությունը:

Հասկանում եւ համոզված եմ, որ հարցադրումն ինքնին մի ամբողջ շարք «աշուղների» եւ «տրուբադուրների» սուլոց-աղաղակին, այպանությանն է արժանանալու. ինչպե՞ս թե, հայրենասիրությո՞ւնն էլ կասկածի տեղիք տվեց:

Հանգստացեք, պարոնայք երդվյալ ատենակալներ, խոսքն ուրիշ բանի մասին է:

Հայրենասիրությունն, անշուշտ, հմայախոսություն չէ, կարգախոս չէ, վիպապաշտություն չէ: Միս ու արյուն է, քեզ հետ ծնվում, քեզ հետ էլ հող է դառնում՝ փոխանցվելով զավակներիդ:

Հիմք ու նախադրյալին դառնանք:

Այլապես, բնազդականին ապավինելով, «մինչեւ վերջ» (մինչ այժմ) ու հավիտենական (հետայսու) կտարակուսենք, վերստին բնազդական հարցերի գերին կմնանք, թե ինչպես է, որ մեզանում քաղաքացիական հասարակություն չի ձեւավորվում, ինչից է, որ օրինապահությունը հատուկենտերինն է, ինչու հպատակը չի հարգում օրենքը, չի վախենում պատժից, հայրենիքի խորհրդանիշներն ինչպես են հայտնվում լայն սպառման ապրանքների պիտակներին, հպարտանալու, «աշխարհով մեկ լինելու» փոխարեն պատանին ինչու է փախչում բանակից, ինչու հաշվետու եւ պատասխանատու չէ իշխանավորն ու աստիճանավորը, հազարումի այլեւայլ **ինչու, ինչպես, ինչից...**

Եվ երբ հայրենիքը միայն սարն ու հովիտը չէ, ծառն ու ծաղիկը չէ, լեզուն ու աղբյուրը չէ (շարունակել ինքներդ), այլ նաեւ մթնոլորտը, ժամանակը եւ տարածությունը, որի մեջ ապրում ես ի վերուստ քեզ շնորհված մի հատիկ, անվերադարձ ու արագընթաց կյանքը, ապա հարց տուր ինքդ քեզ, ինչպես լուսանքի վագոններ մարտած «Ռեմբոյի» հերոսը.

«Ես սիրում եմ իմ հայրենիքը, իսկ այդ հայրենիքն ինձ սիրո՞ւմ է»...

Սիրո փոխարի ըմբռնումը թողնենք, գոնե հիշո՞ւմ է քո գոյությունը, գեթ մի պահ մտածո՞ւմ է քո մասին, թեկուզ անհանգստացա՞ծ է քո վիճակով:

Յուրաքանչյուր ընտրություններին նախորդող կարճ ընթացքում հանկարծ կարեւորվում է քո գոյությունն ու առկայությունը, պարզվում է, որ քեզնով անհանգստացած, որ եղած-չեղածով շահագրգիռ գումարտակներ են վխտում աջուձախ: Եվ վաղուց հասկացած (ի՞նչ երկարուձիգ տարիներ, սակայն անօգուտ), որ «ընտրազանգվածի» մի հյուլեն ես ընդամենը եւ որ մեկ հատիկ ձայնը (քվե) միանալով քեզ պես «անուղղելի միամիտների» ձայներին (քվեներ), հնարավոր է դարձնելու «սահմանադրական եղանակով» իշխանության լծակներին մերձենալ մեկ հոգու կամ հարյուր հոգու, որ իրավունքը քեզնից վերցնելու եւ հաջորդ իսկ օրը «տխուր հիշողության» պես քեզնից օձիքն ազատելու փորձված-ստուգված եղանակներ որդեգրելու, միեւնույն է, խայծը կլլում ես: Ամեն անգամ, արդեն քանիերո՞րդ, արդեն քանի՞ տարի...

«Հայրենիքն իշխանությունը չէ եւ ոչ ամենեւին իշխանավորը», ավելի սոփեստական նկատառում դժվար է պատկերացնել:

Շատ հասկանալի է: Բայց հենց այդ իշխանությունն ու իշխանավորն է Հայրենիքը երկիր դարձնում, հայրենասերների բնակության վայր, հպատակ-քաղաքացիների ապահով ու արժանապատիվ ապրելու տարածք: Եվ ոչ թե շարունակաբար, իրար ետեւից, 5-30 տարի պահանջում «պատմական իրագործումների» համար (իհարկե, նաեւ լրացուցիչ լիազորություններ) տարբերական ճգնաժամերին ու գերլարված պահերին մամլո եւ հեռուստատեսային վկայակոչումներ անելով առ ողջախոհություն, իմաստնություն, կազմակերպվածություն: Հասկանալի է՝ իմ ու քո (մեր): Ինքն (իրենք) այդ հասկանիշների գլուխն ու ժամանակը չունի (չունեն): Այդ հասկանիշներն իրենից (իրենցից) հեռու են ճիշտ այնքան, ինչքան «ընտրազանգվածն» ընտրություններից հետո:

Ցնորքի պես մի միտք է մտնում ուղեղդ. գուցե ծուլության, անտեղյակության, անհաղորդության ախտով «վարակվա՞ծ» են վարչական այդ հայտնի շենքերն ու շինությունները, որոնց ճակատամասերին թերեւս պետք էր խորաքանդակել կամ բրոնզատառ դրոշմել. «Կողմնակի եւ պատահական մարդկանց մուտքը խստիվ արգելվում է»: Բանտարկության, ազատազրկման սպառնալիքով: Այլապես ինչո՞վ բացատրել. թվում էր կարգին, օրինավոր մարդ է կուռ ու հստակ ծրագրերով, բարեփոխումների, բարելավումների, շտկումների հավաստավոր ասպետ, ու հանկարծ, համեցեք... Նույն պատկերը, նույն մղձավանջը. «...դեռ մի բան էլ ավելին»:

Եվ նրանք, ովքեր խումբ-խումբ, հարյուրներով, հազարներով, հարյուր հազարներով թողեցին երկիրն ու հեռացան (ամենազավեշտականն ու ողբերգականը քանի հարյուր հազարի շուրջ լրջատեսք վեճերն էին), արդյոք, զանգվածաբար հայրենասեր չէի՞ն, հայրենիքին ծառայելու եւ մայր հողում թաղվելու մտքից հեռո՞ւ էին: Լա՞վ, մեկը, հարյուրումեկը, հազարումեկը, սակայն հարյուր հազարները լրի՞վ: Ի՞նչը ստիպեց նրանց «պանդուխտի ցուպ» առնել, տարագիր դառնալ:

Սիրո իսպառ բացակայությունը: Ուշադրության, հոգածության կատարյալ պակասը: Անօրինության, անարդարության շատրվանումը:

[Զրուցելիս հետեւում եմ վաղեմի բարեկամիս՝ Պերճ Զեյթունցյանի դեմքին: Ինձ շամփրած իմ իսկ բնորոշումը («Ներքին տարագիր») հետո նույնությամբ առաջին անգամ նրանից եմ լսել: Տարիներ առաջ: Այն ժամանակ արդեն դեմքը դեմք չէր, այլ զայրույթի, անուժության, անելանելիության դժնի խառնուրդի դաջվածք: Հիմա սա սաստկացել է, ծերտավորվել, ժամանակավոր բնակման կնիքը չունի, այլեւս կայուն արտահայտություն է, ամբողջովին ու անմքոդ մռայլություն ճակատից կզակ: Այնինչ, մեկն է նրանցից, ում երկիրը ծրագրով է փնտրում, գտնելուց հետո էլ աչքի լույսի պես պահպանում (ո՞ւր ես, մեծն Ջիվանի. «Երկիրն ուսյալ զավակին է փայփայում մոր պես...»)]:

Մինչ անկախացումը, երկիրն իր ուսյալ (այն է՝ մտածող, քննող, ապրելու իմաստը որոնող) զավակներին զնդաններում էր փտեցնում: Մեր պապերին ու հայրերին: Անկախացած երկիրն այդ պապերի ու հայրերի զավակների իրավունքների պարզունակ սահմանափակումից հրաժարվեց (հատուկենտ արտահայտումները որակ չկազմեցին): Ո՞ւմ է պետք այդ կիսավայրենի, միջնադարյան եղանակը: Տարփողեց հավասարություն «անձի իրավունքներին» եւ բոլորիս փաստորեն զրկեց ամենատական իրավունքից՝ Երկրով հպարտ լինելու, Երկրի իրական տերն ու մշակը լինելու առաջնային անհրաժեշտությունից: Իսկ մեր զավակներին ու թոռներին է թողնում պետական վիթխարի պարտքի ստրկացնող բեռը:

Շղթան գոցվեց... Հռչակագիրը, Սահմանադրությունը, մնացյալը «թուղթ ու գիր» են, ընդամենը ծխածածկույթ:

Անդրադառնում եմ սոսկ պետականության պատրանք եւ պետականության սաղրանք ներկայացնող պատմական կարճ ժամանակընթացքին, իսկ գուցեեւ հենց այնպես (քիչ ավելի լավ, քիչ ավելի վատ) է եղել պետականազուրկ դարերի ընթացքում, որից էլ կարծես թե ժառանգական-անխուսափելի է դարձել Հայրենասիրության (Երկրասիրության) բնազդական-դեկորատիվ ընկալումը:

Ուրիշ կերպ անհնարին է բացատրել, պարզել համատարած հայրենասիրության առկայությամբ զանգվածային արտագաղթ, զանգվածային անօրինապահություն, զանգվածային նիհիլիզմ ու անտարբերություն, զանգվածային թափթփվածություն:

ՀՀՇ-ական մղձավանջը, Լ. Տ. Պ.-ական ինքնագոհությունը եւ ֆիզիոլոգիական խորշանքն ամենայն ոչ-հլուհպատակության հանդեպ երբեմնի կիսակարկաս երկիրը հասցրին վերջնական ցնցոտիպատության (շատ է գրվել, ավելի շատ խոսվել), անեզր պատրանքաթափությունը կարծես թե բազում աչքեր բացեց, բազում հոգիներ մաքրեց ժանգ ու բորբոսից: Պարծյալ վերին Հայրենասիրությանը վերագրվեց մարդկանց կացին ու եղան չառնելու զգաստությունը, ձոներգեր հնչեցին մեր ծո՜վ համբերության (՞) մասին, իշխանությունը «սահմանադրական եղանակով» փոխելու ձգտումն իմաստնություն որակվեց: Փա-ռա-վո՜ր...

Եղավ այն, ինչ պիտի լիներ, ինչի կարիքն օդի ու ջրի պես ունեինք, ինչին սպասում էինք որպես Երկրի մեծ վերածննդի առհավատչյա, յոթմղոնանոց քայլերով առաջ ընթանալու նախապայման: Սակայն շատ կարճ ընթացքում հստակվեց, որ սկզբունքորեն ոչինչ չի փոխվել, արմատական տեղաշարժեր չկան, գումարելիների տեղափոխումից գումարը նո՞ւյն-նո՞ւյնն է, ավեր տնտեսության եւ ոտնահար արժանապատվության, օրինականության վերականգնումը նույնպիսի ֆանտոմային առեղծված է, «բացատրված» պետական խոսորլեզու այրերի վաղեմի չքմեղությամբ...

Մեծապատիվ պարոնայք, իշխանության առաջին, երկրորդ ու հաջորդ լծակների ղեկակալներ ու տերեր, մեր փոքրատարածք երկրի առանձնահատկություններից մեկն էլ այն է, որ համարյա թե բոլորը ճանաչում են բոլորին, լավ հայտնի են յուրաքանչյուրի անցած ճանապարհը, կարողությունների սահմանը, **ելակետ**ային տվյալները: Լուսնից կամ երկնքից չեք իջել, այս երկրի զավակներն եք, առանձին քարիզմակրության խնդիր էլ չկա, պարզապես ճիշտ պահին կարողացել եք հայտնվել ճիշտ տեղում: Ու ստանձնել բարդ, դժվարին, պատասխանատու եւ պատվաբեր առաքելություն: Եզակի հնարավորություն եւ առիթ են ընձեռել ձեզ պատմությունը եւ ժամանակը: Պատմության եւ ժամանակի Տարեգրքում արձանագրել ձեր ծառայություններն ու ձեռքբերումները ի բարօրություն մայր Հայրենիքի, ի շահ ժողովրդի եւ երկրի: Սերունդների օրհնանքին կամ նզովքին արժանանալու երկընտրանքը: «Ինձնից հետո թեկուզ ջրհեղեղ» տխրահռչակ ցինիզմը ձեր չի կարող լինել՝ արքայածին ընտանիքներից չեք: Պաշտոնանկության կամ հրաժարումների անիմաստ «թատրոնների» մասին չէ խոսքը, ինչպես ասում են, ոչ ոք «արյուն չի ուզում»: Իշխեք ու կառավարեք տասնամյակներ: Սակայն իշխեք ու կառավարեք իսկապես: Խնդիրը եւ նպատակը մեկն է՝ երկիրը դարձնել մարդկանց բնակության վայր, պարտատեր ժողովրդին դիտել բծախնդիր պարտապանի պես: Անքիվ դեպքեր ու փաստեր կան ձեր աչքի առաջ ու ձեռքի տակ, որոնք հաստատում են Ավետարանական ճշմարտությունը. «Յուրաքանչյուրին ըստ գործս յուրո»: Հանրապետության նախկին նախագահի հեռացումը շատ թարմ եւ ուսանելի օրինակ է՝ կատարյալ մենություն եւ խորթացում, լիովին մեկուսացում, նրա պաշտոնաթողության, դրան նախորդող եւ հաջորդող օրերի իրավիճակն ու մթնոլորտը պերճախոս հաստատումն էին նրա արածի եւ չարածի: Ամենահատկանշականն այն է, որ նախկին համարյա «աստվածացումից» հետո թեկուզ 10-20 հոգուց կազմված մի փոքր խումբ էլ չգտնվեց, որը հրապարակավ բարձրացներ իր անհամաձայնության կամ պաշտպանության ձայնը: Այդպես է եղել միշտ, այդպես էլ կլինի...

Հարկ է մեկ-մեկ թերթել պատմության, նաեւ միապետների, կառավարիչների, նախագահների, խոշոր զորահրամանատարների, բարձրաստիճան այլ եւ այլ գործիչների կենսագրությանն ու գործունեությանը նվիրված էջերը: Անվերջ գնահատումներ, ճշգրիտ բնորոշումներ, թե որ մեկն ինչ արեց, ինչ թողեց իրենից հետո, ինչ չկարողացավ, ի վիճակի չեղավ անել, որն էր սխալը, որը ճիշտը: Իշխանավորի, կառավարչի, գլխավորողի ինքնուսույց ձեռնարկներ են դրանք, դասագրքեր, հանրագիտարաններ: Այնպես որ, պարոնայք, որպես կշտամբանք էլ կարող եք ընդունել, բայց ավելի շատ բարի ցանկություն է սա, սրտաբուխ խորհուրդ եւ հորդոր՝ ցավից ծնված, տագնապից հունցված...

Դառնանք հայրենիքին, հայրենասիրությանը: Անսակարկ, անվերապահ ըմբռնումներ, անանց եւ անգին արժեքներ: Ցավոք եւ ավաղ, միայն բնազդական մակարդակով, ավանդույթի եւ արյան ձայն ու կոչով:

Գիտակցված, հիմնավոր, ուստիեւ ամենուր եւ ըստ ամենայնի դրսեւորվող հայրենասիրությունը, հարկավ, փոխադարձության ծարավի է, շարունակ հարց է տալիս իրեն (երբեք բարձրաձայն, միշտ շշնջախառն). «Իսկ ի՞նչ է տվել Հայրենիքն ինձ, ի՞նչ կարող է տալ առայժմ ինձ, հետո զավակներիս»:

Ահա հենց այս **սակրամենտալ** հարցին, փոխադարձության եւ պատասխան սիրո փնտրտուքին է բախվել եւ բախվում բնազդականը ու, չգտնելով հողաբաշխ պատասխանը, ամփոփվում է իր երազանքների եւ անուրջների չափածո պատյանում, ճիշտ եւ ճիշտ անպատասխան սիրահարի հավասարիմ ցավով, անհող ու անպտուղ նվիրումով, զայրույթի եւ մթնշաղի հասցնող տվայտանքներով:

«Իսկ ի՞նչ պիտի տար, որ չի տվել», լսում եմ անհասկացող կամ չհասկացած ուղղափառի «խայթոցը»: Եվ թվարկումը՝ կրթություն է տվել, գլխիդ առաստաղ ունես, լավից-վատից ապրում, աշխատում ես, գլխավորը, գլխավո՞րը՝ ընտրում ես, երբ շատ ուզես, կընտրվես նաեւ, էլ ի՞նչ է պետք...

«Էլ բա՞ն թողեցիր, որ ուզեմ...»:

Այդ ամենը՝ կրթություն, ապրուստ եւ այլն, կարող ես ունենալ եւ կունենաս մեկ ուրիշ երկրում, որը երբեք Հայրենիք չի դառնա եւ ոչ մեկի համար (այդպե՞ս են մտածում տարագիրները, արտագաղթողները): Իսկ որ իմ հարգանքը, հավատքը, հպարտությունն են խլել, ոչի՞նչ: Ոչի՞՞նչ...

Հայրենիքի, հայրենասիրության, մայր լեզվի, հայրենի եզերքի, բաղադրիչների եւ դրսեւորումների մասին հարյուրավոր համեստ տողերիս հեղինակը չէր կարող առանց տեւական ու խորունկ մտորումների, առանց տառապանքի հարցադրումն իսկ ներկայացնել: Չէր կարող սիրտ-ու-հոգի «բացել» անսիրտ եւ անհոգի ժամանակներում:

Սակայն «անհույս լավատեսի» մղումով, չգիտես ինչու, համոզված եմ, որ, ամենայն հավանականությամբ, բոլորը՝ վերից վար, մեծից փոքր, մեծավորից փոքրավոր, նախագահից շարքային ընտրող, ինչ-որ բաներ կքաղեն, կհասկանան, կզգան, կզանազանեն, վերջապես, «ըմբռնումով կմոտենան»:

Թե չէ ստացվում է, որ այդ «նշանավոր» մոտեցումը միայն մեզ է վիճակված, մեր պարտականությունն է եւ նորահայտ «իրավունքներից» մեկը:

Ասված մի արացե...

ԱՐՏԵՆ ՏՈՒԼՏՈՒՆՅԱՆ

**) Հոդվածի ռուսերեն տարբերակը տպագրված է «Գոլոս Արմենիի» թերթի այսօրվա համարում:*

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Միջազգային

Ինչի՞ է ձգտում Մոսկվան

Վլադիմիր Ժիրինովսկին կդառնա՞ պայծառատես

Ռուսաստանի վարչապետ Սերգեյ Ստեպաշինն անսպասելի «նվեր» ստացավ երկրի խորհրդարանի երկու պալատներից: Ստորին պալատը Միջազգային արժութային հիմնադրամի պատրաստած եւ կառավարության կողմից Դումային ներկայացված օրինագծերի փաթեթից մերժեց միայն մեկը՝ բենզալիցքավորման կայաններից հարկերի գանձումն ավելացնելու մասին: Վերին պալատը, Դաշնության խորհուրդը, իր հերթին ամբողջությամբ հաստատեց մյուսները: Այսպիսով, այդ «փաթեթով» նախատեսված պետեկամուտների ավելացման 50 միլիարդ հաշվարկային ռուբլուց հավանություն տրվեց 46 միլիարդին: Իսկ դա լավագույն պայմաններ է ստեղծում ՄԱՀ-ի հետ բանակցությունները հաջողությամբ ավարտելու եւ երկար սպասված վարկերի առաջին տրանշը, մոտ 4 մլրդ դոլար, արդեն հուլիսի վերջին ստանալու համար:

Մոսկովյան քաղաքական մեկնաբանները հակված են ենթադրելու, որ Դումայի եւ Դաշնության խորհրդի զարմանալի «մեղմությունը» կառավարության ներկայացրած օրինագծերի նկատմամբ մեծապես պայմանավորված էր խորհրդարանական արձակուրդներով: Պատգամավորները շտապում էին ոչ այնքան հանգստի, որքան խորհրդարանական նոր ընտրություններից առաջ ընտրողների հետ հանդիպելու եւ նրանց բարեհաճությունը վերանվաճելու:

Վարչապետն ինքը համոզված էր, որ այժմ գործերը «հրաշալի» են, եւ «օգոստոսի 17-ի» կրկնություն չի ակնկալվում: Ընդսմին, համեստորեն ընդգծում էր, որ իր կառավարությունը ոչինչ նոր չի արել, ընդամենը կարողացել է խորհրդարանով «անցկացնել» այն օրինագծերը, որոնք մշակվել էին դեռ Սերգեյ Կիրիենկոյի եւ Եվգենի Պրիմակովի կառավարությունների կողմից: Ի հավելումն, կտրուկ նվազեցնելով ներմուծումների ծավալը, Ռուսաստանն այժմ հասել է ներմուծվող ապրանքների համեմատ արտահանվող ապրանքների ծավալի կրկնակի մեծացման, իսկ դա ոչ միայն ֆինանսական միջոցների ներհոսքի աղբյուր է, երկրի ֆինանսական համակարգի կայունության երաշխիք (դրական «սալդո»), այլեւ «հայրենական ապրանքարտադրողներին ցույց տրվող հզոր պետական աջակցություն»: Վարչապետն այստեղ, մեղմ ասած, փոքր-ինչ չափազանցում էր իրականությունը, քանզի ոչ մեկի համար գաղտնիք չէ, որ Ռուսաստանն արտահանում է հիմնականում հումքային ռեսուրսներ (նավթ, գազ) եւ ռազմական տեխնիկա, ներմուծում է գրեթե ամեն ինչ, սկսած ցորենից: Այս տարվա դաժան երաշտի պայմաններում ակնկալվում է հավաքել մինչեւ 61 մլն տոննա ցորեն, իսկ դա պահանջված նվազագույնից դարձյալ 15 մլն տոննայով քիչ է: Այսինքն, ներմուծումների ծավալների կրճատումը ժամանակավոր երեւույթ է, եւ երկիրը կրկին ստիպված է լինելու դռները բացել արտասահմանյան ապրանքների ու առաջին հերթին սննդամթերքի առաջ: Սակայն, ինչպես էլ լինի, տեղական ապրանքարտադրողները հիմա մի որոշ ժամանակ «շնչելու» հնարավորություն կստանան: Ուրիշ հարց է, թե դրանից զոհ կմնա՞ն ռուսական սպառողները, որոնք ստիպված կլինեն նկատելիորեն ցածրորակ ապրանքներ գնել: Հազիվ թե, քանզի սպառողն արդեն սովորել է «դրսի» ապրանքների որակին, եւ այս հանգամանքը կարող է հավելյալ լարվածություն հաղորդել հասարակական դժգոհության կուտակված էներգիային: Իսկ ահա այդ դժգոհությունը քաղցնել ոչ մի կերպ չի հաջողվում: Վկան այն տենդագին անհանգստությունն է, որ ցուցաբերում է Կրեմլն առաջիկա խորհրդարանական ընտրություններից առաջ: Դատելով այդ անհանգստության չափից, չի բացառվում, որ նոր ընտրություններից Ռուսաստանը կստանա ավելի «կարմիր» Դումա, քան այժմյանն է: Զուր չէ, որ նախագահ Ելցինը բացահայտորեն կշտամբում էր արդարադատության նախարար Կրաշենիննիկովին, թե նա «վատ է կատարում հասարակական-քաղաքական կազմակերպությունների վերագրանցման մասին նախագահի կարգադրությունը»: Թե ինչու կատարվեց այդ վերագրանցումը, բացահայտեց հանրահայտ Վլադիմիր Ժիրինովսկին, երբ հայտարարեց, որ «օգոստոսը խաղաղ չի լինի... Կոմկուսը կարգելեն... այնուհետեւ բոլոր բուրերի վիզը կոլորեն...»: Միգուցե իսկապես «համառուսական ծաղրածուն» ենթադրում էր, թե Գենադի Զյուգանովի գլխավորած Կոմկուսակցությունն ուղղակի չեն վերագրանցի, երկրում կստեղծվի ագրեսիվ-դիկտատորական ռեժիմ, որը «ներքին բռնամիտների հաշիվը մաքրելուց հետո» իր հավակնությունները կներկայացնի նաեւ համաշխարհային ասպարեզում: Այս զուգակցության առաջին մասը, ինչպես տեսանք, չկատարվեց: Սակայն երկրորդը դեռեւս այնքան էլ անհավանական չէ: Ակնհայտ է, որ Ռուսաստանի ագրեսիվությունն աճում է: Եվ դա երեւում է ոչ միայն Հարավսլավիայում խաղաղարարների դիմակով «ռուսական ներկայություն» ապահովելու ձգտումից (որին Արեւմուտքն արդեն իսկ սկսում է խոչընդոտել՝ հակառակ Հելսինկիի ու Քյոլնի համաձայնագրերի), այլեւ «սեփական տանը» կարգ ու կանոն հաստատելու կոչ կեցվածքից: Նկատի ունեմ ՆԳ նախարար Վլադիմիր Ռուշայլոյի իսկապես ցնցող ելույթը խորհրդարանի վերին պալատի՝ Դաշնության խորհրդի նիստում, ուր նա «սառը պատերազմի» ժամանակների հատուկ ոճով մեկնաբանում էր «ձեռքի տակ առկա հետախուզական տվյալները Ռուսաստանը մասնատելու, նրանից Կովկասը պոկելու, Չեչնիայում կեղծ մուսուլմանական ֆունդամենտալիզմ ստեղծելու» Արեւմուտքի մտադրությունների մասին: Ռուշայլոն համոզված էր, որ այդ «չարագուշակ պլաններին» հարկ է ամենավճռական կերպով հակազդել, ուստի եւ արդարացի էր համարում իր հրամանը՝ «օդային ու հրետանային կանխիչ հարվածներ հասցնել Չեչնիայի տարածքում արմատավորված եւ ոչ մեկի չենթարկվող դաշտային հրամանատարների բանդիտական կազմավորումներին»: Ըստ Ռուշայլոյի, այդ կազմավորումները եւ առաջին հերթին Սալման Ռադուեւի զինյալները, Չեչնիան դարձրել են ավազակների ապաստարան, գործարկել են թմրանյութերի արտադրության գործարան, ազատորեն համագործակցում են միջազգային թմրամաֆիայի հետ, բանի տեղ չեն դնում նախագահ Ասլան Մասխադովին, մարդկանց առեւանգումներն ու պատանդների առուվաճառքը վեր են ածել ամբողջ «բիզնեսի»: Ուստի այդպիսիների ոչնչացումը, նրանցից Ռուսաստանի քաղաքացիների անվտանգության ապահովումը, ռուս-չեչենական վարչական սահմանի երկայնքով ռուսական զինվորական հենակետերի վրա հարձակումների կանխումը հրամայական անհրաժեշտություն է: Խորհրդարանի վերին պալատում Ռուշայլոյի այս ելույթից երկու օր անց, արդեն երկուշաբթի, մոսկովյան ՕՐՏ հեռուստաընկերությունը տեղեկացրեց, որ ՆԳ նույնինքն նախարարի հրամանը կատարվում է. մարտական ուղղաթիռները Չեչնիայի տարածքում գնդակոծել են 150 զինյալների մի խմբավորում, որը, հնարավոր է, նպատակ ուներ հարձակվել ռուսական սահմանային հենակետի վրա: Պաշտոնական Գրոզնու եւ Մասխադովին չենթարկվող դաշտային հրամանատարների արձագանքը շատ կոշտ էր: Նրանք Ռուսաստանին սպառնացին պատժիչական պայթեցումների շարանով: Իսկ դա կարող է բերել ներքին պատերազմի վերսկսում:

Դժվար է ասել՝ պաշտոնական Մոսկվան հենց դրան չի՞ ձգտում: Արդյոք դրա համար չե՞ն լռության մատնվում Չեչնիային փաստացի անկախություն տալու, նրա հետ միջպետական հարաբերություններ հաստատելու կոչերը, որ հնչում են ամենաբարձր մակարդակով (Չեռնոմիրդին, Շաղովալյանց): Հայտնի բան է՝ քաղաքականությունը տնտեսության շարունակությունն է: Տնտեսական դժվարությունների բեռի տակ կքած պաշտոնական Մոսկվան այս կերպ չի՞ փորձում սեփական հասարակության ուշադրությունը շեղել իր ներքին խնդիրներից: Եթե պատերազմը բորբոքվի, ապա հարցականի տակ կդրվեն թե այս տարեվերջին նախատեսված խորհրդարանական, թե եկող տարվա հունիսի նախագահական ընտրությունները: Դրանք կարող են ոչ միայն հետաձգվել, այլեւ, անցկացվելու դեպքում, տեղի ունենալ այնպիսի փսիխոզի պայմաններում, որը հնարավորություն կտա չեզոքացնել թե կոմունիստներին, թե մյուս անցանկալիներին: Բացառված չէ նաեւ այլ սցենար՝ Հարավսլավիայում ՆԱՏՕ-ին ձեռքերի գրեթե լիակատար ազատություն տված Մոսկվան ենթադրում է, թե ինքն էլ կարող է իրեն արդյոք ազատություն վերապահել Չեչնիայում: Եվ այս պարագայում ռուսները, հանուն իրենց աշխարհաքաղաքական շահերի եւ երկրի ամբողջականությունը պահելու ձգտումների, առատորեն կթափեն չեչենների արյունը, ինչպես արեց ՆԱՏՕ-ն Կոսովոյում: Եթե իրոք Մոսկվայի ու ՆԱՏՕ-ի միջեւ կա այդպիսի «լուռ համաձայնություն», ապա Ռուսաստանի արտաքուստ անխռով եւ ոչ մի վատ բան չենթադրող «հրաշալի» իրավիճակը, ինչպես այդ գնահատում էր վարչապետ Ստեպաշինը դեռ մեկ շաբաթ առաջ, կարող է «պայթել» Վլադիմիր Ժիրինովսկուն դարձնելով... պայծառատես: Եվ այս անգամ առանց չակերտների:

ՌՈՒԶԱՆ ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

ՍՓՅՈՒՌՔԱՀԱՅ ՄԱՄՈՒԼ

«Սայմն Վայզենտալ կենտրոնը» պաշտպանում է Հայկական ցեղասպանության ճանաչումը

Ես հաճախ եմ քննադատել հրեական կազմակերպություններին, որ նրանք դեմ են Հայկական ցեղասպանության ճանաչմանը եւ հաճախ գործում են ի վնաս հայկական շահերի: Սակայն, նշել եմ նաեւ, որ կան մեծ թվով հրեաներ, որոնք կողմ են Հայկական ցեղասպանության համընդհանուր ճանաչմանը:

Վերջիններիս թվին է պատկանում Սոլ Լիթմանը, «Սայմն Վայզենտալ կենտրոնի» Կանադայի ներկայացուցիչը, որը վերջերս Կանադայի արտգործնախարար Լոյդ Էքսվորդիին նամակ է հղել՝ պահանջելով, որ կանադական կառավարությունը ճանաչի Հայկական ցեղասպանությունը:

Նա գրել է «ի նշան բողոքի Ներկայացուցիչների պալատում արտգործնախարարության խորհրդարանական հարցերի գծով քարտուղար Ջուլիան Ռիդի կատարած հայտարարության դեմ, որը հարցականի տակ է դրել երիտթուրքերի իշխանության կողմից անմեղ հայերի կոտորածի պատմական ճշմարտությունը: Պարոն Ռիդի երկդիմի արտահայտությունները ցնցել են Կանադայի ամբողջ հայկական համայնքը եւ արժանացել ողջակիզման մասնագետների բացասական վերաբերմունքին: Ոչ ոք չի կարող ժխտել, որ այդ ժամանակների թուրքական կառավարությունը զբաղված էր դարաշրջանի առաջին էթնիկական զտումն իրականացնելով: Հայ ժողովրդի պատմության ամենամեծ ողբերգությունը նսեմացնելն ու ժխտելը հավասարազոր է պատմական մի ամբողջ ժողովրդի արժանիքները մերժելուն»:

Իր նամակի վերջում պրն Լիթմանը նշել է. «Ցավալի է, որ Թուրքիայի ներկա կառավարությունը փորձում է Հայկական ցեղասպանությունն իջեցնել էջտակի ծանոթագրության մակարդակի: Հակառակ գերմանական կառավարության, որն ընդունելով իր մեղքերը հատուցումների համապատասխան ծրագիր մշակեց՝ բուժելու պատճառած վերքերը, թուրքական իրարահաջորդ կառավարությունները շարունակել են ժխտել իրենց հայ քաղաքացիների նկատմամբ իրագործած անարդարությունը»:

Ես կարծում եմ, շնորհակալություն հայտնելով պրն Լիթմանին, պետք է կարողանանք նրա շատ դրական նամակն օգտագործել՝ հակադրելու այլ հրեական կազմակերպությունների ջանքերին:

ՀԱՐՈՒԹ ՍԱՍՈՒՆՅԱՆ,
«Կալիֆորնիա կուրիեր»
հրատարակիչ-խմբագիր

ՄԵՐՁԱՎՈՐ ԱՐԵՎԵԼՔ

Բարաքը խոստանում է «քաջերի խաղաղություն»

Հուլիսի 6-ին Կնեսետում, երդման արարողությունից հետո, «Աշխատանքի» առաջնորդ Էհուդ Բարաքը պաշտոնապես դարձավ Իսրայելի 28-րդ կառավարության վարչապետը: Նոր կազմը ընդգրկում է 7 կոալիցիոն քաղաքական ուժեր, որոնք խորհրդարանում ներկայացված են 75 պատգամավորով: Իր քաղաքական ճառում նա հորդորեց արաբներին անհապաղ շարժվել՝ Միջին Արեւելքում «քաջերի խաղաղություն» հաստատելու համար: Պաղեստինյան ինքնավարության նախագահ Յասեր Արաֆաթի արձագանքը չափազանց արագ էր: Նա անմիջապես ողջունեց Բարաքի հայտարարությունները, շեշտելով, որ ինքը պատրաստ է համագործակցել նրա հետ: Միեւնույն դրական գնահատականը տվեցին նաեւ Սիրիայի եւ Ռուսաստանի նախագահներ Հաֆեզ Ասադն ու Բորիս Ելցինը: Վերջիններիս միջեւ Մոսկվայում կայացած բանակցություններից հետո հրապարակված հայտարարության մեջ ասվում է, թե Իսրայելի նոր կառավարությունը ուղի բացեց տարածաշրջանում ընդհանուր եւ արդար խաղաղությանն ուղղված կառուցողական ջանքերի առջեւ:

Իր ելույթում Բարաքը խոստացավ իրագործել «Ուայ գետի» հուշագիրը, որն անցյալ տարի կնքվել էր Թել Ավիվի եւ պաղեստինցիների միջեւ: Սա նշանակում է իսրայելական զորքերի հեռացում Արեւմտյան ափի հավելյալ տարածքներից: Նորընտիր վարչապետը խստորեն ընդգծել է Դամասկոսի հետ երկխոսություն վարելու անհրաժեշտությունը, անձնական կոչ ուղղելով նախագահ Ասադին՝ իրեն օգնել հանուն խաղաղության հաստատման: Նշենք, որ Բարաքը խոստացել է մեկ տարում դուրս բերել իր երկրի զորքերը Լիբանանի հարավից: Ակնկալվում է, որ դա տեղի կունենա Սիրիայի հետ համաձայնեցնելուց հետո, որի հետ մեկտեղ վերջնականապես կկարգավորվի նաեւ սիրիական Գոլանի գրավյալ բարձունքների ապագան:

Բարաքը բազմիցս շեշտել է «անվտանգություն» բառը, ինչը, ըստ երեւույթին, գոհացնում էր պաղեստինյան հողերում եւ Լիբանանի սահմանամերձ գոտում վերաբնակեցված հրեաներին, քանզի նա լավ գիտակցում է, որ նրանք կարող են առարկել փոփոխության միտված իր ծրագրերը: Իսկ նոր վարչապետը մեծ բեռ դնելով իր ուսերին՝ իր ժողովրդի աջակցության կարիքն է զգալու, եթե իրոք ձգտի իրականացնել իր նպատակները:

Ա. Մ.

Թագավոր Ֆահդը ներկայացրեց Սաուդիայի ներքին եւ արտաքին քաղաքականությունը

Հուլիսի 6-ին, ելույթ ունենալով սաուդյան «Շուրա» (նշանակովի խորհրդարան) խորհրդի առջեւ, թագավոր Ֆահդ իբն Աբդուլ-Ազիզը ներկայացրել է իր կառավարության ներքին եւ արտաքին քաղաքականության գլխավոր գծերը:

Ներքին ոլորտում նա կենտրոնացել է երեք հիմնական խնդիրների վրա. սաուդցի երիտասարդությանն ապահովել աշխատատեղերով, ավելացնել եկամտաբեր աղբյուրները, որպեսզի նավթը չմնա գլխավորը, շարունակել մասնավոր հատվածին հավելյալ հնարավորությունների ընձեռումը՝ սաուդյան տնտեսությունն աշխուժացնելու համար: Ֆահդ թագավորը նշել է, որ Սաուդյան Արաբիան շուտով միանալու է Առեւտրի համաշխարհային կազմակերպությանը՝ միեւնույն ժամանակ շեշտելով արաբական տնտեսական ինտեգրացումը խորացնելու անհրաժեշտությունը:

Արտաքին ոլորտում պաղեստինյան հիմնահարցը գրավել է առաջնային տեղ: Նա վերստին հավաստիացրել է Ռիադի աջակցությունը պաղեստինցիներին՝ Իսրայելից պահանջելով իրագործել ՄԱԿ-ի որոշումները եւ վերսկսել խաղաղության գործընթացն ըստ Մադրիդի, Օսլոյի եւ Վաշինգտոնի համաձայնագրերի, որոնք հիմնված են ՄԱԿ-ի ԱԽ-ի 242, 338 եւ 425 որոշումների եւ «Հող՝ խաղաղության դիմաց» սկզբունքի վրա:

Թագավորն ընդգծել է դրական փոփոխությունները սաուդա-իրանական հարաբերություններում, որոնք, ըստ նրա, նպաստելու են ծոցի, արաբական եւ իսլամական աշխարհների շահերին:

Ա. Մ.

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Երեք աղբյուրներ՝ բանահյուսությունը, հոգեւոր երաժշտությունը եւ ջազային արվեստը սնուցել են 20-րդ դարի կոմպոզիտորների ստեղծագործությունը: Դրանցից առաջինը խթանել է ազգային արտահայտչականությունը, մյուսները՝ երաժշտական լեզվի ընդհանրականությունը, թեեւ դարասկզբից մի շարք մշակույթներ (ռուսականը, լեհականը, չեխականը, հայկականը եւ այլն) չեն բացառել կողմնորոշումը դեպի ազգային ծիսակրոնական երաժշտության ժանրերն ու արտահայտչաձեւերը:

Վերջին տասնամյակներում քրիստոնեական-հոգեւոր երաժշտության ավանդույթների հանդեպ աճած հետաքրքրությունը միավորեց 20-րդ դարի առաջին կեսի կոմպոզիտորների (այդ թվում մեծն Ստրավինսկու եւ Մեսիանի) եւ հետպատերազմյան ժամանակաշրջանի սերունդների ջանքերը, որոնք նույնպես դիմեցին կանոնական լատինական տեքստերին: Հիշարժան են Պենդերեցկու, Գուրեցկու, Դենիսովի, Շնիտկեի, Կրամի, Արտյոմովի, Լլոյդ-Ուեբերի, Թավեների, Գուբայդուլինայի, Կանչելիի ռեքվիեմները, մեսսաները եւ պատարագային փոքր ձեւերը:

Մեզանում կանտատային տիպի հոգեւոր երաժշտության հազվագյուտ նմուշները (Է. Հովհաննիսյան, Ա. Հարությունյան, Լ. Ճգնավորյան, Ե. Երկանյան) հիմնված են հայկական միջնադարյան երաժշտության նյութի վրա: Ահա թե ինչու այդքան նշանակալի է Դավիթ Հալաջյանի «Missa de Lumene»-ի հայտնվելը: Դա հայ կոմպոզիտորի առաջին (համենայն դեպս, ինձ ուրիշը հայտնի չէ) անդրադարձն է եվրոպական կաթոլիկ ավանդույթին: Ա. Խաչատրյանի անվան մեծ համերգասրահում մեսսայի կատարումը համընկավ Նորին սրբություն Ամենայն հայոց կաթողիկոս Գարեգին Ա-ի վախճանի առիթով հանրապետությունում անցկացվող հոգեհանգստյան արարողություններին:

Դավիթ Հալաջյանը (ծնվ. 1962 թ.) Երեւանի Կոմիտասի անվան կոնսերվատորիայի շրջանավարտ է, սովորել է Էդգար Հովհաննիսյանի դասարանում: Նա առավելապես խմբերգային ստեղծագործությունների հեղինակ է, ավելի ուշ իր երաժշտական կրթությունը շարունակել է Ցյուրիխի կոնսերվատորիայի եւ Բազելի երաժշտական ակադեմիայի համակարգչային երաժշտության դասընթացներում: Գրել է մի շարք նոր ստեղծագործություններ (այդ թվում «Պասնեշ» բալետային սյուիտը՝ ըստ Պավել Ֆիլոնովի նկարների), որոնք կատարվել են տարբեր երկրներում: Ներկայումս բնակվում է Ցյուրիխում:

15 մասանոց ծավալուն «De Lumene» («Լույս») մեսսան երիտասարդ կոմպոզիտորի ստեղծագործական աճի եւ խորագիտակության վկայությունն է: Նա խմբերգային արվեստի սեփական սկզբունքները հարստացնում է Ստրավինսկու, Օրֆի, Պենդերեցկու նվաճումներով

Դավիթ Հալաջյան. «De Lumene»

դրանք ներառելով անհատական հայեցակարգում: Պահպանելով եվրոպական մեսսայի կանոնական կառուցվածքը, Հալաջյանն իմաստային նոր շեշտադրումներ է անում գրական ու երաժշտական նյութի բախման շնորհիվ: Ստեղծագործության մեջ կարմիր թելի պես անցնում է խոստովանանքային պայծառացման թեման, որը կամերային, օրինակ, 5-րդ, 9-րդ (սոպրանոյի մեներգով կենտրոնական մասը), 14-րդ, 15-րդ մասերն առաջատար է դարձնում ընդհանուր դրամատուրգիայում: Բնածին երաժշտականությունը, գեղարվեստական ճաշակը եւ արդիականության զգացումը Դավիթ Հալաջյանին թույլ տվեցին կերտել նվագացանկային ստեղծագործություն, որը միաժամանակ արձագանքվում է ինչպես պրոֆեսիոնալների, այնպես էլ երաժշտասերների ընկալման մեջ:

Մեսսայի կատարումը նախապատրաստել էր Արամ Ղարաբեկյանը Հայաստանի պետական կամերային նվագախմբի եւ Գյումրիի կամերային երգչախմբի (գեղարվեստական ղեկավար Ռոբերտ Մլքեյան) ուժերով: Մեներգում էին Ն. Բաղալյանը (սոպրանո) եւ Ա. Քոչարյանը (բարիտոն): Կատարումն արտակարգ ներդաշնակ էր. ամենքը հասկանում էին միմյանց եւ ստեղծագործության ընդհանուր խնդիրը: Գյումրիի երգչախումբը, որը գործում է ընդամենը 5-6 տարի, երգում էր հազվագյուտ մաքուր եւ ներշնչված: Նույնը Բաղալյանն իր արտահույզ երգեցողությամբ մարմնավորում էր հանդարտությունն ու հեզությունը: Հաջող էր 25-ամյա Առնոլդ Քոչարյանի մեծ ապագա ունեցող երգչի նորամուտը: Տպավորվեցին նրա արտաբերությունը եւ կերպարի ճշմարիտ ըմբռնումը:

Եվ, իհարկե, արժե նշել դիրիժոր Արամ Ղարաբեկյանին, որը կատարման մեջ ներդրեց իր հոգու մի մասնիկը: Ըստ էության, Ղարաբեկյանը դա միշտ է անում. նրա մեկնաբանումներին բնորոշ է ինքնամփոփումը: Բայց այս անգամ Հալաջյանի երաժշտության հոգեւոր էությունը չափազանց հարազատ էր Ղարաբեկյանին: Կամերային նվագախմբի ղեկավարը, ելնելով «De Lumene»-ի երաժշտությունից, կերտեց միջնադարյան ավետարանների նկարազարդումները հիշեցնող յուրահատուկ որմնապատկեր:

ՍՎԵՏԼԱՆԱ ՍԱՐԳՍՅԱՆ
Երեւանի կոնսերվատորիայի պրոֆեսոր

ԱՆԾՈՒԳԱՐՔ

Երեւանցի նկարչի կտավը ցուցադրվում է Ֆրանսիայի Ազգային ժողովում

ԵՐԵՎԱՆ, 7 ՀՈՒԼԻՍԻ, ԱՐՄԵՆՊՐԵՍ: Երեւանցի գեղանկարիչ Հովհաննես Հարությունյանի «1915 թվականի ապրիլի 24» գեղանկարը, որը պատկերում է հայ ժողովրդի դարասկզբի ողբերգությունը, իր մշտական տեղն է գտել Ֆրանսիայի Ազգային ժողովում եւ ցուցադրվում է արտաքին գործերի հանձնաժողովում: Այդ առթիվ տեղի է ունեցել նկարի հանձնման հանդիսավոր արարողություն, որին մասնակցել եւ ելույթ են ունեցել Ազգային ժողովի ճանաչված պատգամավորներ, Ֆրանսիայում Հայաստանի Հանրապետության դեսպան Էդուարդ Նալբանդյանը, ֆրանսահայերի «Ապրիլ 24» կազմակերպության ներկայացուցիչներ:

Հեղինակը, որը Փարիզից Երեւան է վերադարձել մինչ այդ արարողությունը, պատմեց հետեւյալը.

-Արարողությունից առաջ ես դարձյալ վեց ամսով Ֆրանսիայում էի, որտեղ շարունակում էի իմ ստեղծագործական աշխատանքը, միաժամանակ նախապատրաստվում մասնակցելու ցուցահանդեսների: Այնպես եղավ, որ Երեւանում կատարած իմ վերոհիշյալ 2 x 2 մետր չափերի աշխատանքը ներկայացվեց «Աշնանային սալոնում», որը դիտողների թվում էին Ֆրանսիայի Ազգային ժողովի մի խումբ գործիչներ: Նրանք էլ հարմար գտան ներկայացնել Ազգային ժողովում, քանի որ երկրի օրենսդիր բարձրագույն մարմնի ստորին պալատը մեկ տարի առաջ կայացրել էր Օսմանյան կայսրությունում 1915 թվականին իրագործված հայերի ցեղասպանությունն ընդունելու որոշում:

Աշխատանքը նվիրվում էր երկրի խորհրդարանին այն ծրագրով, որ նրա բացումը կայանա օրինագծի ընդունման տարեդարձի առթիվ: Ինձ հասած տեղեկությունների համաձայն, բացման արարողությունը հանդիսավոր է եղել, նրան անդրադարձել են տեղի մամուլն ու հեռուստատեսությունը: Այդ ամենն ինձ համար մեծ պատիվ է:

Գրական ճեմընթաց. Եվրոպա-2000

45 եվրոպական երկրներից երեքական գրողներ հրավիրվում են մասնակցելու ուղեւորության հատուկ գնացքով, որը Լիսաբոնից 2000 թվականի մայիսի 17-ին կմեկնի պատմական ճեմընթացի ճանապարհով՝ կտրելով Պորտուգալիան, Իսպանիան, Ֆրանսիան, Բելգիան, Գերմանիան, Լեհաստանը, Լատվիան, Էստոնիան, Ռուսաստանը եւ Բելառուսը, վերջին հանգրվանը կլինի Բեռլինը: Ճանապարհորդության ընթացքում գնացքը կանգ կառնի 23 քաղաքներում, 1-3 օր յուրաքանչյուր քաղաքում, ուր հանդիպումներ տեղի կունենան գրողների, մշակութային գործիչների հետ, հնարավորություն կտրվի, որպեսզի ամեն երկրի գրող ներկայացնի իր երկիրը: Ճանապարհորդության ավարտից հետո կտպագրվի «Kursbuch Evropa» գիրքը, կնկարահանվի ֆիլմ, իսկ 40 երկրներում՝ մայրենի լեզվով ամփոփ գրքույկներ, որոնց ծախսերը հոգալու են նշյալ երկրները: Վերը նշված ծրագրի մասին պաշտոնապես տեղյակ է պահվել Հայաստանի «Մշակույթների երկխոսություն» տեղեկատվական կենտրոնին, որն էլ Հայաստան-Ֆրանսիա ընկերության նախագահ Ծովինար Չալոյանին գործուղել էր մասնակցելու Փարիզում կայանալիք մեկշաբաթյա նիստին: Ինչպես տեղեկացրեց արտասահմանյան երկրների հետ մշակութային կապերի ընկերության փոխնախագահ Համիկ Պողոսյանը, Հայաստանից ովքեր ցանկություն ունեն մասնակցելու «Գրական ճեմընթաց. Եվրոպա-2000»-ին, մինչեւ հուլիսի 18-ը պետք է ներկայացնեն 10 տպագիր էջից ոչ պակաս տպագիր երկու նյութ, լուսանկար, համառոտ կենսագրություն եւ օտար լեզվի տիրապետման մասին փաստաթուղթ՝ Աբովյան փ. թիվ 3 հասցեով, «Մշակույթների երկխոսության տեղեկատվական կենտրոն»: Հատուկ ընտրված ժյուրին կընտրի երեք թեկնածուներին: Ճանապարհորդությանը մասնակցում են նաեւ Վրաստանը, Թուրքիան, բայց ոչ Ադրբեջանը:

ՄԱՐԻԵՏԱ ՄԱԿԱՐՅԱՆ

ԵՐԵՎԱՆ

«Ես էլ ձայն ունեմ, ես էլ եմ ուզում երգել...»

«Ծարավել եմ...»: Երթուղային տաքսու նեղլիկ տարածքում իրար գլխի կուտակված, շոգից քրտնաթոր ուղեւորների չարչրկված ուղեղներում արդեն քանիերորդ անգամ թնդում է ռաբիս երգի լացակումած ձայնը, իսկ վարորդը դեմքի երանավետ արտահայտությամբ քշում էր իր երթուղային տաքսին՝ ընթացքում փոխելով մաշված ձայներիզի կողմերը: Նրան հենց այդ երգն է պետք...

Այստեղից է ռաբիսի աշխարհը, ուր շրջում են սիրուն տղա Աշոտիկները, տաքսիները երգիչների «յարերին» տանում են տուն, չգիտես ինչու պատից կախված ջութակներն ընկնում ու կոտրվում են (տրամաբանորեն պետք չէր պատից կախել), կարմրաթուշ աղջիկները հեռանում ու մոռանում են, եւ շատ ու շատ այլ սրտաճմլիկ դեպքեր են կատարվում: Ռաբիս երգերն ընդամենն արտահայտությունն են ռաբիս ոճի, իսկ վերջինը, իր օրենքներով ու պատկերացումներով, անկաշկանդորեն գերիշխում է մեզանում: Սակայն թողնենք այդ խավը՝ իր կենսափիլիսոփայությամբ հանդերձ. նրանք կան, չեն փոխվի եւ դեռ ժառանգաբար էլ կփոխանցեն իրենց ոճն ու փողոցներում թնդացող այս ողջ «մշակութային հարստությունը»: Թերեւս միայն կոչ անենք նրանց համեստության, որպեսզի պակաս աղմկոտ ընդունեն իրենց «հոգեւոր սնունդը»:

Ձայներիզների վաճառքի կետերում կարող ենք տեսնել փաստացի վկայությունն այն երեւույթների, որ կոչվում են ազատ շուկա եւ շոու բիզնես... հայկական ձեւով: Ռաբիս երաժշտության ընդարձակ ընտրանին ենթադրում է նույն քանակությամբ «աստղեր», որոնց ինքնատիպ անուններին ու մականուններին կնախանձեին մեր պատգամավորներից շատերը (Գոչի, Բոկա, Թաթուլ եւ այլն), իսկ եթե եղած «հարստությանն» ավելացնենք նաեւ ռաբիսի սփյուռքահայ «աստղերին», լիովին կամբողջանա ազգային շոու բիզնեսի պատկերը: Չենք շրջանցի, իհարկե, երգիծական ձայներիզները, որոնցում ծաղրվում են ռաբիս երգերը, սակայն այդ ծաղրն էլ սխալ նպատակի է ծառայում. այդ երգերի ու երգելաոճի մասսայականությունն, ընդհակառակը, մեծանում է: Խայտառակ ու խոտան արտադրանքի մատուցումը, որ ներկայացվում է որպես շոու բիզնես, արդեն քանի սերնդի ճաշակ է փչացրել ու փչացնում՝ այն ձեւավորելով մեր ինքնատիպ երգերն աղոտած օտարածին ողբահունչ ու պարզունակ մոտիվներին համապատասխան: Իսկ վերջերս մի նոր միտում է նկատվում. ռաբիս կամ ոչ ռաբիս՝ մեր երգիչները «վերամշակում», այսինքն՝ նորովի գործիքավորման անվան տակ անճանաչելիության չափ այլանդակում են գեղեցիկ ու սիրված հին երգերը, որոնք էլ փաստորեն քավության նոխազ են ծառայում նրանց սպառված ասելիքին:

Գիտակցելով, որ այս փոքրիկ ակնարկը չի կարող վերափոխել մի ողջ խավի մտածողությունն ու ճաշակը, վերջին անգամ ենք հիշեցնում՝ ավելի անաղմուկ զմայլվեք ձեր ռաբիսով:

Ա. Բ.

ԱՍՏՂԵՐԻ ԿՅԱՆՔԻՑ

Դարի վաճառքը

Էլվիսի եւ Մերիլինի համար

Հոկտեմբերին տեղի կունենա Էլվիս Փրեսլիի եւ Մերիլին Մոնրոյի հետմահու ամենաանաչառ մրցամարտը. Նրանք կմրցեն իրենց հիշատակին կազմակերպված աճուրդներում: Էլվիսի ունեցվածքից, որը հանված է Գրեյլենդի արխիվից, կվաճառվեն մի քանի մեքենա, պայմանագիրը «Heart Break Hotel»-ի մասին, բանակային համազգեստը եւ նամակների մի ստվար կապոց: Սակայն անհավանական չէ, որ ռոքի արքան պարտվի միսս Մերիլինին: Նյու Յորքի աճուրդում կներկայացվեն տիկնոջ ադամանդյա-պլատինե ամուսնական մատանին, որ նրան նվիրել է Ջո Դի Մաջիոն եւ մարմինը կիպ գրկող մի շրջազգեստ, որ նա հագել է 1962 թ.-ին նախագահ Քենեդու պատվին «Ծնունդդ շնորհավոր» երգելիս: Քրիստիի աճուրդում կարծում են, որ մատանին կվաճառվի 50.000 դոլարով, զգեստը գուցե անցնի 1 մլն-ի սահմանը, սակայն գնորդին խորհուրդ են տալիս նիհարել: «Մերիլինը թմբլիկ է թվում, բայց զգեստը նեղ է, ասում է Վրեդի Լիբսմանը, կարծես վրան կարված լինի, դեռ երեւում են ասեղի անցքերը»: Հետաքրքիր է՝ Քենեդու մատնահետքերը կերեւա՞ն:

«Նյուզուիք»

digitised by A.R.A.R.@

ՇԱԽՄԱՏ

Ուժեղագույնների նոր ցուցակը

Հայաստանի չորս շախմատիստներ՝ առաջին հարյուրյակում

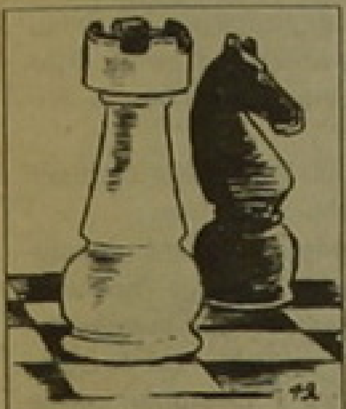

Շախմատի միջազգային ֆեդերացիան (ՖԻԴԵ) հրապարակել է աշխարհի ուժեղագույն շախմատիստների անհատական գործակիցները հուլիսի 1-ի դրությամբ:

Ցուցակը շարունակում է վստահորեն գլխավորել աշխարհի չեմպիոն Գարրի Կասպարովը: Վերջին ամիսների ընթացքում մի շարք գերմրցաշարերում տարած հաղթանակների շնորհիվ Ռուսաստանի ներկայացուցիչն իր վարկանիշը բարձրացրել է եւս 29 կետով եւ այժմ ռեկորդային ցուցանիշով 2841, ավելի է առաջ անցել հաջորդ տեղերում ընթացողներից: Բավական է ասել, որ երկրորդ վարկանիշ ունեցող Վիշվանաթան Անանդը (Հնդկաստան) ետ է մնում ամբողջ 70 կետով:

Ահա թե ինչպիսին է դասակարգման ցուցակի առաջին տասնյակը. 3. Վլադիմիր Կրամնիկ (Ռուսաստան) 2760, 4. Ալեքսանդր Մորոզեւիչ (Ռուսաստան) 2751, 5. Ալեքսեյ Շիրով (Իսպանիա) 2722, 6. Բորիս Գելֆանդ (Իսրայել) 2713, 7. Անատոլի Կարպով (Ռուսաստան) 2709, 8. Մայքլ Ադամս (Անգլիա) 2705, 9. Վասիլի Իվանչուկ (Ուկրաինա) 2702, 10. Պետեր Լեկո (Հունգարիա) 2699:

Իհարկե, շախմատասերներին հետաքրքրում է, թե ուժեղագույնների շարքում ինչ տեղեր են զբաղեցնում հայ շախմատիստները: Հուրախություն բոլորիս նշենք, որ Հայաստանի չորս առաջատար գրոսմայստերներն ավելի են ամրապնդել իրենց դիրքերն առաջին հարյուրյակում:

Ամենաբարձր տեղը զբաղեցնում է Վլադիմիր Հակոբյանը, որը 6 կետով ավելացրել է իր վարկանիշը եւ 36-րդն է (2646): Սմբատ Լպուտյանը 48-րդ տեղում է (վարկանիշը՝ 2625, նախորդի համեմատությամբ ավելացել է 11-ով), Ռաֆայել Վահանյանը՝ 55-րդ (2617, +12), Արտաշես Մինասյանը բաժանում է 78-81-րդ տեղերը (2600, +6):

Ուրախալի է նշել, որ 20 ուժեղագույն պատանիների ցուցակում տեղ են գրավում Հայաստանի երկու ներկայացուցիչներ: Գրոսմայստեր Կարեն Ասրյանը 6-րդն է (2575), իսկ միջազգային վարպետ Լեւոն Արոնյանը՝ 19-րդը (2518): Վերջինս զգալիորեն բարելավել է իր ցուցանիշը՝ 16 կետով ավելացնելով վարկանիշը:

Գարրի Կասպարովի հերթական հաղթանակը

Խաղասեղանի առջեւ են Կասպարովը (աջից) եւ Կարպովը

Գերմանիայի Մայնի Ֆրանկֆուրտ քաղաքում անցկացվեց շախմատի ավանդական փառատոն, որը բավականին հարուստ ծրագիր ուներ:

Իհարկե, գլխավորը «Հսկաների մրցաշարն» էր Գարրի Կասպարովի, Անատոլի Կարպովի, Վլադիմիր Կրամնիկի եւ Վիշվանաթան Անանդի մասնակցությամբ անցկացված արագ շախմատի մրցապայքարը:

Չորս շրջանով անցկացված մրցումներում հիանալի հանդես եկավ Կասպարովը: Նա 21-րդ կարգի մրցաշարի 12 պարտիաներում 7,5 միավոր վաստակեց: Ընդ որում, Գարրին միկրոմրցախաղերից յուրաքանչյուրում իր բոլոր երեք մրցակիցներին հաղթեց 2,5-1,5 հաշվով: Կասպարովը միակ մասնակիցն էր, որը պարտություն չկրեց: Նա կրկին ապացուցեց, որ աշխարհի ուժեղագույն շախմատիստն է անկախ մրցումների խաղակարգից:

Երկրորդ-երրորդ տեղերը 6-ական միավորով բաժանեցին Անանդը եւ Կրամնիկը: Մրցումներից առաջ թվում էր, թե երիտասարդ շախմատիստները հաջողության ավելի մեծ հնարավորություններ ունեն, սակայն Կասպարովը հակառակն ապացուցեց: Չորրորդ տեղը գրավեց ՖԻԴԵ-ի վարկածով աշխարհի չեմպիոն Կարպովը, որը 4,5 միավոր վաստակեց: Այս մրցաշարը մեկ անգամ եւս ցույց տվեց, որ 48-ամյա շախմատիստը նահանջ է ապրում, եւ նրա համար դժվար է պայքարել աշխարհի ուժեղագույն եռյակի դեմ:

Մեծ հետաքրքրություն էր առաջացրել նաեւ «Ֆրանկֆուրտ չես կլասիկ» մրցաշարը, որտեղ յոթ ուժեղ գրոսմայստերների հետ մրցում էր «Ֆրից-6» համակարգիչը: Հիշեցնենք, որ նա աշխարհի նախկին չեմպիոն է, իսկ համակարգիչների վերջին առաջնությունում երրորդ տեղն է գրավել: Երկու շրջանով անցկացված մրցումներում մեքենան առաջ անցավ մարդկանցից: «Ֆրից-6»-ը հաղթեց 14 հնարավորից վաստակելով 9,5 միավոր: Երկրորդ-երրորդ տեղերը 9-ական միավորով բաժանեցին Պետեր Լեկոն (Հունգարիա) եւ Վեսելին Թոփալովը (Բուլղարիա): Մյուս մասնակիցների արդյունքներն այսպիսին են. Պյոտր Սվիդլեր (Ռուսաստան) 7, Յուդիթ Պոլգար (Հունգարիա) եւ Քրիստոֆեր Լուտց (Գերմանիա) 6-ական, Ալեքսանդր Մորոզեւիչ (Ռուսաստան) 5,5, Մայքլ Ադամս (Անգլիա) 3,5 միավոր: Միայն Սվիդլերին եւ Մորոզեւիչին հաջողվեց պարտության մատնել համակարգչին:

Շատ ներկայացուցչական էր փառատոնի երրորդ մրցաշարը «Օրդիքս օփենը»: Այստեղ հանդես եկան 445 շախմատիստներ, որոնցից շուրջ 40-ը միջազգային գրոսմայստերներ էին: Շվեյցարական խաղակարգով անցկացված մրցաշարում առաջին տեղը գրավեց Լուկ վան Վելին (Հոլանդիա), որը 9,5 միավոր վաստակեց: Հաղթողից ընդամենը կես միավորով ետ մնացին չորս շախմատիստներ, որոնց մեջ էր նաեւ մեր հայրենակից, այժմ Չեխիայում բնակվող Սերգեյ Մովսիսյանը: Հաջող ելույթ ունեցավ նաեւ երեւանցի Ռաֆայել Վահանյանը, որը 8,5 միավոր վաստակեց:

ԸՄԲՇԱՄԱՐՏ

Ուժերի փորձամրցում Ֆինլանդիայում

Ֆինլանդիայի Կյառուկե քաղաքում տեղի ունեցավ հունահռոմեական ոճի ըմբշամարտի միջազգային խոշոր մրցաշար, որտեղ հանդես եկան 14 երկրների 42 թիմեր: Բարձր կարգի այս մրցումներին մասնակցեցին նաեւ Հայաստանի 5 ըմբիշներ: Մարզիչներ Լեւոն Ջուլֆալակյանի եւ Աբոս Նազարյանի սաները հաջող հանդես եկան ուժերի այս ստուգատեսում:

Նրանցից չորսը մտան եզրափակիչ, որտեղ վիճարկեցին հաղթողի կոչումը: Նրանցից երկուսը առաջին տեղ գրավեցին եւ կանգնեցին պատվո պատվանդանի ամենաբարձր աստիճանին: Ներկայացուցչական միջազգային մրցումների հաղթողներ դարձան երեւանցի ըմբիշներ, Եվրոպայի առաջնության բրոնզե մեդալակիր Կարեն Մնացականյանը (58 կգ քաշային կարգ) եւ Վաղինակ Գալստյանը (63 կգ): Միայն վճռական գոտեմարտերում զիջեցին եւ երկրորդ մրցանակներով են տուն վերադառնում Արտաշես Մինասյանը (Գյումրի, 54 կգ) եւ Լեւոն Գեղամյանը (Ախուրյան, 85 կգ):

Սեպտեմբերի վերջին Աթենքում տեղի կունենա հունահռոմեական ոճի ըմբշամարտի աշխարհի առաջնությունը, եւ Ֆինլանդիայում անցկացված մրցաշարը, իհարկե, լավ փորձամրցում էր մեր մարզիկների համար:

Բոլորը վերադարձան մրցանակներով

Աջարիայի մայրաքաղաք Բաթումում անցկացվեց ֆիթբոքսինգի ԱՊՀ երկրների առաջնությունը: Հայաստանի ներկայացուցիչները, որոնք վերջին տարիներին հաջող են հանդես գալիս մարզաձեւի մրցումներում, այս անգամ էլ վստահ ելույթ ունեցան:

Մեր հավաքականության բոլոր վեց մարզիկներն էլ Բաթումից վերադարձան մրցանակակիրներ դարձած: Չեմպիոնի կոչում նվաճեց 63,5 կգ քաշային կարգում հանդես եկած Գեղամ Հակոբյանը, որը ֆուլ մրցաձեւում հաղթեց բոլոր մրցակիցներին: Այս դասում երկրորդ մրցանակակիրներ դարձան Վահրամ Պետրոսյանը (54 կգ) եւ Սարգիս Սականյանը (67 կգ): Մրցանակային երրորդ տեղ գրավեց Արսեն Պողոսյանը (60 կգ): Երրորդ մրցանակակիրներ դարձան Հայաստանի եւս երկու ներկայացուցիչներ, սակայն՝ այլ մրցաձեւերում: Այդպիսի հաջողության հասան Արտակ Պետրոսյանը (71 կգ)՝ լոու քիք մրցաձեւում եւ Կարեն Խանոյանը (60 կգ)՝ լայթ մրցաձեւում:

Մեծ խաղատախտակների առջեւ

Ավարտվեց միջազգային շաշկու երեւանի տղամարդկանց առաջնությունը: Երկու շաբաթ շարունակ 100 վանդականոց խաղատախտակների առջեւ համառ պայքար ընթացավ մայրաքաղաքի չեմպիոնի կոչման համար:

Ի վերջո, երկու շրջանով անցկացված առաջնությունում հաղթող դարձավ Վահան Օհանյանը, որը 12 հնարավորից 9,5 միավոր վաստակեց: Չեմպիոնից ընդամենը կես միավորով ետ մնաց երկրորդ մրցանակակիր Հարություն Թագվորյանը, որը երկար ժամանակ գլխավորում էր աղյուսակը: Երրորդ տեղը գրավեց մայրաքաղաքի պատանիների չեմպիոն Նշան Ալավերդյանը, որը 8,5 միավոր վաստակեց:

Չեմպիոնը Իտալիայի հավաքականն է

Ֆրանսիայում ավարտվեց բասկետբոլի Եվրոպայի տղամարդկանց հերթական առաջնությունը:

Եզրափակիչ խաղում հանդիպեցին Իտալիայի եւ Իսպանիայի հավաքականները: Հաղթելով 64-56 հաշվով՝ պատմության մեջ երկրորդ անգամ աշխարհամասի չեմպիոնի կոչումը նվաճեց Իտալիայի ընտրանին: Երրորդ տեղի համար պայքարում աշխարհի չեմպիոն Հարավսլավիայի հավաքականը 74-62 հաշվով պարտության մատնեց ֆրանսիացիներին: Հինգերորդ եւ վեցերորդ տեղերը համապատասխանաբար զբաղեցրին Լիտվայի եւ Ռուսաստանի հավաքականները: Առաջնությունում առաջին վեց տեղեր գրաված թիմերն իրավունք ստացան մասնակցելու 2000 թ. Սիդնեյի օլիմպիական խաղերին: Ֆրանսիական առաջնության առաջին վեցյակը, ինչպես նաեւ 7-րդ եւ 8-րդ տեղերը գրաված Գերմանիայի եւ Թուրքիայի հավաքականները, առանց ընտրական խաղերի հանդես կգան 2001 թ. աշխարհամասի առաջնության եզրափակիչ փուլում:

Առաջնությունից հետո կայացած «խորհրդակցության» արդյունքում լավագույն խաղացող ճանաչվեց իտալացի Կուչկան: Որոշվեց նաեւ լավագույն հնգյակը: Նրա կազմում են Կուչկան, Մենեգինը, Մայերսը (Իտալիա), Հերերասը (Իսպանիա), Բոդիրոգան (Հարավսլավիա):

ԽԱՉԲԱՌ

Նախորդ համարում տպագրված խաչբառի պատասխանները

Ուղղահայաց

1. Կոտովը: 2. Պարոնյան: 3. Ելակ: 5. Ավազ: 6. Բրազիլիա: 7. Թատրոն: 8. Հովազ: 9. Ներկա: 12. Ակուդո: 13. Քվանտ: 17. Բուրգունդիա: 18. Համմուրաբի: 22. Չենգա: 23. Արմավ: 28. Լաբրադոր: 29. Ռադոն: 30. Ալդան: 31. Նեբրասկա: 35. Համմիկ: 36. Էլվիս: 37. Արսեն: 38. Լասվիա: 42. Ալբա: 43. Կրետ:

Հորիզոնական

1. Կեռլեր: 4. «Մակբեթ»: 10. Տարտարոս: 11. Մեղապարտ: 14. Վանկ: 15. Տարկովսկի: 16. Կիտո: 19. Մածուն: 20. Ուդինե: 21. Լատիտ: 24. Իգրեկ: 25. Բրամս: 26. Օնեգա: 27. Կապրի: 32. Ֆակիր: 33. Ռաքել: 34. Իրսեն: 39. Ագրա: 40. Կլեոպատրա: 41. Արիա: 44. Մեղելին: 45. Նեկրասով: 46. Կուրբան: 47. Օտտավա:

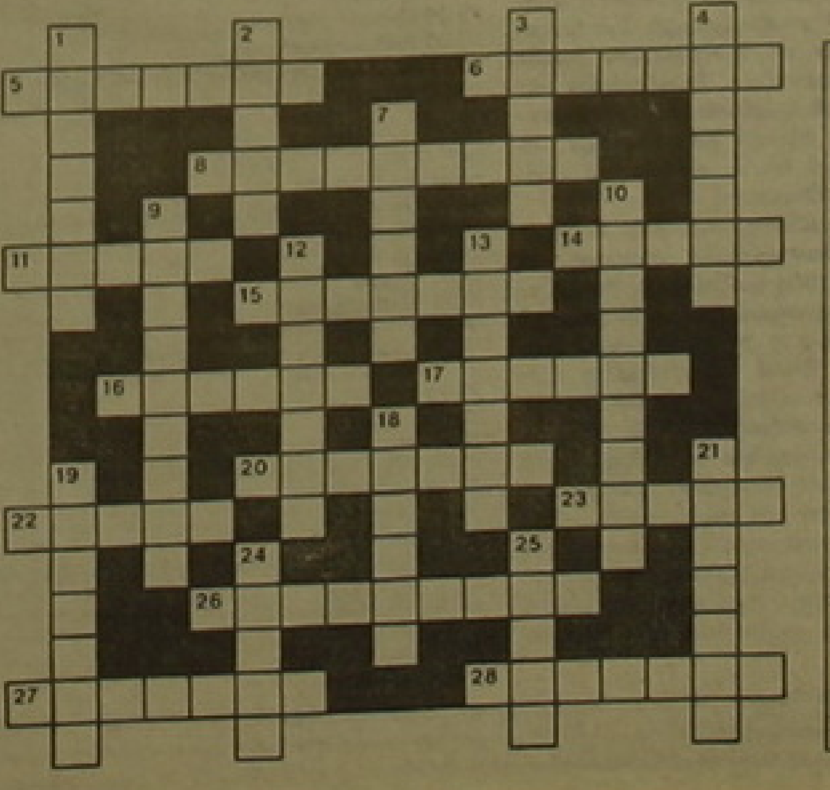

Ուղղահայաց

1. Շառակցական հյուսվածքի բջիջների բարորակ ուռուցք: 2. Բեյինիի օպերան: 3. Թուրքիայում ծնված հայ նկարիչ (Արմենակ Միսիրյան), գործերի մեծ մասը նվիրել է Հայաստանի տեսական պատկերասրահին: 4. Հայ ազգագրագետ, բանահավաք, հնագետ: 7. Լաքերի, պայթուցիկ նյութերի եւ այլնի արտադրության մեջ օգտագործվող օրգանական միացություն, անգույն հեղուկ: 9. Ցախակեռասազգիների ընտանիքի թուփ, օգտագործվում է քաղաքների կանաչապատման համար: 10. Կարմիր գինու տեսակ: 12. Օրգանիզմում նիկոտինաթթվի անբավարարությունից առաջացած հիվանդություն: 13. Երեւանում գործող մշակութային ընկերություն: 18. Մահմեդականների մոտ պատարական մարդ: Արեւելքում երբեմն թագավորներն են կերպարանափոխվում եւ այդպես պտտվում ժողովրդի մեջ: 19. Հիվանդության պատմություն, տեղեկություն հիվանդի մինչ հիվանդությունը կյանքի մասին: 21. Ռուս էստրադային երգիչ, աստղ: 24. Գյուղ Արարատ քաղաքից հյուսիս արեւմուտք: 25. Քաղաք Կիլիկիայում:

Հորիզոնական

5. Սովետական ականավոր ակնաբան, վիրաբույժ: 6. 1846 թ. Ֆրանսիայում հիմնադրված հայկական տպարանի անվանումը: 8. Հակաբորբոքային դեղամիջոց, հակաբիոտիկ. 11. Հայոց վերջին թագավորը: 14. Հայ քանդակագործ: 15. «Ոսկե վազերի մեջ» վեպի հեղինակը: 16. Թակարդ, որոգայթ, ծուղակ: 17. Վ. Սուրենյանցի հայտնի կտավը: 20. Աստվածուհի, որը մեծ մասամբ պատկերված է եղնիկի հետ: 22. Ծաղկաման տարածք: 23. Փայտ կտրելու մեծ սղոց: 26. «Փարիզի աստվածամոր տաճարը» վեպի հերոս: 27. Գիշերերգ, որը կատարվում է սիրած կնոջ պատուհանի տակ: 28. Ցավազրկող, հանգստացնող դեղամիջոց:

Կազմեց Է. ԱՎԵՏԻՍՅԱՆԸ

digitised by A.R.A.R.@

ԱԶԳ

Օրվա հետքերով

ԴԱՏ

Փարիզի Պաստյորի ինստիտուտը մերժել է հետազոտել «Արմենիկումը»

«Կոմսոմոլսկայա պրավդան» Նիկոլայ Կոլեսնիկովին «Արմենիկումով» բուժելու արդյունավետությունը հաստատելու (կամ ժխտելու) համար անկախ հետազոտություն անցկացնելու նպատակով դիմել է այս ոլորտում ամենահեղինակավոր՝ Պաստյորի ինստիտուտին, որը գտնվում է Փարիզում: Այս կապակցությամբ թերթին պատասխան է տրվել. «Վերոհիշյալ դեղը մեզ բացարձակ չի հետաքրքրում հետեւյալ պատճառներով:

Գիտաբժշկական շրջանակներում այս դեղամիջոցի մասին միայն լսել են, սակայն, ոչ ոք չի նկատել հետազոտությունների եւ արդյունքների ակնառու անցում: Նոր դեղամիջոցների մասին լուրեր հաճախ են գալիս, եւ, որպես կանոն, հետազոտություններից հետո դրանց մասին դադարում են խոսել: Երբ «Արմենիկումն» այդքան արդյունավետ է, ապա ինչո՞ւ ինչ թե այս լուրջ միջազգային բժշկական հանդեսում տեղ չի գտել նրա մասին գեթ մեկ հրապարակում: Ենթադրվում է, որ արդյունքները պարզապես չկան: Հայ բժիշկները բավականին ուժեղ մասնագետներ են եւ կարող են իրենք իրականացնել անհրաժեշտ հետազոտություններ ու հրապարակել դրանք հասարակության սեփականությունը, եւ, հետեւաբար, վերլուծության եւ հետազոտման առարկա դարձնել:

Սովորաբար այդպիսի հիվանդներին մենք հետեւում ենք մի քանի տարի: Ոչ երկու ամսվա ընթացքում ձեր տղայի վիճակի բարելավումը, մեզ դեռ ոչինչ չի ասում, ուստի մեր հարցին կարող ենք պատասխանել 10 տարի հետո միայն: Ավելի վաղ ուղղակի անհնարին է:

Ձեր խնդրանքի նկատմամբ հետաքրքրություն առաջացնելու համար նախ եւ առաջ անհրաժեշտ են տղայի ամբողջական բժշկական հետազոտությունը, դեղամիջոցների եւ բուժման ընթացքի մասին բոլոր տվյալները: Միայն այդ դեպքում մենք կարող ենք հետազոտել հիվանդին եւ «Արմենիկումը»:

Պաստյորի ինստիտուտի մերժումը պատճառաբանող 10 տարի ժամկետը, ըստ «ԿՊ»-ի, ծեծված է. «Եվրոպայում, փառք Աստծո, բավականաչափ կլինիկաներ կան, որոնք ՁԻԱՀ-ի վիրուսի խորացված հետազոտություններ են իրականացնում»: Թերթը ներկայումս առաջարկ է ստացել Գերմանիայից՝ կոլեսնիկովյան հետազոտելու այդ երկրում, եւ այդ հնարավորությունն այժմ ճշտվում է:

Ար. Մ.

Հայաստանում կան վարկեր, բայց չկան վարկառուներ

Սկիզբը էջ 1

Տնտեսավարողները բողոքում են շրջանառու միջոցի պակասից եւ ներդրումների բացակայությունից, բայց ֆինանսների եւ էկոնոմիկայի նախարարը փաստացի իրավացի է: Կան մի շարք լուրջ միջոցներ տնօրինող եւ ի պաշտոնե ձեռներեցությունը խթանող հիմնադրամներ, որոնք, թվում է, պետք է փոխեին տնտեսական իրավիճակը, ձեռներեցությունը խթանեին: Գործում է Լինսի հիմնադրամը՝ 100 մլն դոլար դրամագլխով, Համաշխարհային բանկի հիմնադրամը՝ 16 մլն դոլար, որից միայն 4,6 մլն է օգտագործվել (իմա՝ հատկացվել տնտեսավարողներին 1-2 ծրագիր իրականացնելու համար), KFW հիմնադրամը՝ 6 մլն գերմանական մարկ, վերջինս համարյա անձեռնմխելի է մնացել, Եվրասիա հիմնադրամը եւ այլն: Սրան գումարենք՝ Լեւոն Բարխուդարյանի մասնանշած 135 մլն դոլարի կլորիկ մի գումար, որի ներարկումը իրական տնտեսության մեջ կհանգեցներ բիզնես բումի: Վարկեր կան, վարկատուներ՝ եւս, իսկ վարկառուներ՝ ոչ: Իրավիճակը նմանվում է ժողովրդական իմաստնությունից հայտնի «անունը կա, ամանումը չկա» դրությանը:

Եթե հայերը մեզ փող չտան, ոչ ոք չի տա

Ժամանակին սրանից նկատել է նախարար Գագիկ Մարտիրոսյանը, որն այժմ նոր վարչապետի խորհրդականն է: Այս մեջբերումը վկայակոչելով՝ ՀԲ տնտեսագետ Լեւ Ֆրեյնկմանը վերջերս մամուլում գնահատեց Լինսի հիմնադրամի շուրջ ստեղծված իրավիճակը. «Լինսի հիմնադրամի ծրագիրը հայտարարված է, բայց արդեն որքան ժամանակ է ոչինչ չի կատարվել, ինչը նվազագույնը կասկածելի է: Այստեղ ինչ-որ բան այն չէ: Մարդն ուզում է ծախսել մեծ փողեր եւ չի կարողանում դա անել: Չկան կառույցներ, որոնց հետ նա կարողանա գործուն աշխատել», ասել է ՀԲ փորձագետը: Լեւոն Բարխուդարյանն օր առաջ ավետեց դրական առաջին փոփոխությունը: Վերջին մեկուկես ամսվա ընթացքում Լինսի հիմնադրամը հաստատել է ութ նախագիծ՝ շուրջ 3 մլն դոլարի չափով: Իհարկե, 100 մլն պարագծում 3 մլն-ն 1 կաթիլ է, բայց կաթիլը քար է ծակում, եւ կարեւորն առաջին նախագծերի հաստատումն է:

Արդյունաբերող գործարարներն իրենց բոլոր հանդիպումներում դժգոհում են բանկերից եւ փորձում ճեղքել բանկերի կողմից վարկ տրամադրելու հայկական տեխնոլոգիան: Այս տեխնոլոգիան առավել խոր ուսագրավ է, որովհետեւ ՀԲ գումարներն ի վերջո տեղակայվում են տեղական բանկերում, եւ տեղական բանկերն էլ հաստատում ձեռներեցների բազմաչարչար բիզնես-ծրագրերը: Բացի այդ, ներդրումային դաշտը փորձարկվում է ներքին ներդրողի կողմից: Արտասահմանյան ներդրողներն ականջալուր են հայրենական ներդրողների փորձին: Իսկ մեր ձեռներեցները մեղավոր են փնտրում բյուրոկրատական շրջանակում, պետական կարճաժամկետ պարտատոմսերի շուկայում, հարկային-մաքսային օրենսդրության մեջ:

Վարկ տրամադրելու հայկական տեխնոլոգիան

Ֆինանսների նախարար Լեւոն Բարխուդարյանի հետ առաջին. իսկ հանդիպման ժամանակ գործարարներն անդրադարձան բանկերից վարկեր ստանալու իրենց ձախող փորձերին: «Եվրոտեխ ույութի» ղեկավար Սամվել Բաղեյանը հայտարարեց, որ բիզնես-ծրագրերը ներկայացնելուց, փորձաքննություն անցնելուց հետո «գալիս հասնում է վարկը ստանալու պահը, եւ դու տեսնում ես, որ բոլորը սուտ է՝ բիզնես-պլաններ կազմել, փորձաքննություն անցնել»: Սամվել Բաղեյանը եւ այլք վկայակոչեցին բանկերի կողմից պահանջվող գրավը՝ 1:9 հարաբերակցությամբ. «Ոչ մի խոհեմ մարդ 1:9 վարկ չի վերցնի», ամփոփեցին ձեռներեցները: Այսօր արդեն պատգամավոր Սամվել Բաղեյանը վկայակոչեց Թուրքիայի օրինակը. «Չկա ոչինչ ավելի հեշտ, քան տնտեսությունը զարգացնելը, ուղղակի պետք է գործարարներից հարցնել, թե ինչն է խանգարում, եւ աստիճանաբար այդ խանգարիչ հանգամանքները վերացնել»: Ասույթը պարզունակ է, բայց իրականությունն այդ պարզունակությունից չի փոխվում: Ի վերջո, 10 տարի անընդմեջ կառավարությունը, գործարարությունը եւ հասարակությունը խելոք մտքեր են ասում ու լսում, բայց 10 տարի շարունակ ձեռնարկատիրական գործունեության հնարավորությունները նեղանում են:

Բիզնեսի համար անհրաժեշտ պայմանների ապահովում

Լեւոն Բարխուդարյանը կառավարության անունից գործարարներին հայտնեց իրենց խաղաքականության հիմնական ըետը. «Բիզնեսի համար անհրաժեշտ պայմանների ապահովում, եղած պայմանների ընդլայնում»: Ինչին գործարարներն անմիջապես հակադարձեցին, որ կառավարության նիստերին մասնակցում են անգամ արհմիության ներկայացուցիչները, բայց իրենց հավաքական շահերի կրողը, որի դերին կարող է հավակնել Արդյունաբերողների եւ գործարարների միությունը, բացակայում է: Հիշեցնենք, որ ԱԳՄ-ի ստեղծումը ժամանակին թելադրված էր ոչ միայն զուտ տնտեսական, այլեւ քաղաքական խնդիրներով: Լեւոն Տեր-Պետրոսյանը պատրաստվում էր կուսակցություն ձեւավորել այս կառույցի հիմքի վրա, եւ նախորդ Ազգային ժողովում գործարարների լոբբիստական թեւը՝ «Բարեփոխումներ» խումբը, որի անդամները նաեւ ԱԳՄ ներկայացուցիչներ էին, մի շարք արդյունավետ եւ նախաձեռնողական խաղաքականություն իրագործեց: 1996 թ. սեպտեմբերի ընտրություններում վարչապետ Հրանտ Բագրատյանի ծայրահեղական ուղեգիծը ձեռնպահելու խաղաքականություն ունեցան հենց այս խմբի ներկայացուցիչները, եւ այսօր գործող տնտեսական շատ օրենքներ ծնունդ են նրանց աշխատանքի: Ներկայիս ԱԺ-ում այդպիսի խումբ չկա, ԱԳՄ ղեկավարությունը եւս խաղաքական դաշտում անորոշ է: Այն առանձին գործարար դեմքերը, որոնք բախանցեցին խորհրդարան, դժվար թե կարողանան բարձր ՕԳԳ ապահովել, հատկապես որ խորհրդարան մտան սակավ բացառություններով խլացի գործարարներ, որոնք գործում են ոչ արեւմտյան բիզնեսի չափանիշներով:

Հիմնադրամները, բանկերը եւ խլացի գործարարությունը պարտադրում են խաղի իրենց կանոնները, իսկ ձեռներեցների իրական շերտը հայտնվում է խաղից դուրս իրավիճակում: ԱԳՄ նախագահ Արամ Վարդանյանը վերջերս վկայեց. «Մենք հետեւում ենք խաղաքական զարգացումներին: Համարվոր է, որ առաջիկա տարիները լինեն կայունության տարիներ, բայց այդ շանսը կարող ենք բաց թողնել»: Ով կհետեւի գործարարների խորհրդին, կարժանանա այս կառույցի աջակցությանը, կարող է հավակնել ոչ միայն տնտեսական, այլեւ խաղաքական հաջողության:

AED

Academy for Educational Development

ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

Կրթության զարգացման ակադեմիան (AED), որը գործում է ԱՄՆ միջազգային զարգացման գործակալության ֆինանսավորմամբ, Հայաստանի կանանց հասարակական կազմակերպությունների համար նախատեսել է կազմակերպել կանանց հիմնահարցերին նվիրված տարածաշրջանային աշխատանքային հանդիպումներ եւ համաժողով:

AED-ն պատրաստ է համագործակցել կանանց հասարակական կազմակերպություն ներկայացնող բոլոր անհատների հետ:

Ծրագրի նպատակն է խրախուսել եւ տարածաշրջանային մակարդակով առավել ընդգրկուն դարձնել Կովկասի կանանց հասարակական կազմակերպությունների համագործակցության ազգամիջյան ուղղության համատեղ մշակման աշխատանքը, ստեղծել գործակցության նպատակային մեթոդներ: Ծրագրի խնդիրն է աջակցել տարածաշրջանային հաղորդակցման ցանցի շրջանակներում համագործակցությանը, այն ընդլայնել ազգային սահմաններից դուրս, նպաստել տարածաշրջանային համակարգման ոգու հաստատմանը:

Տարածաշրջանային աշխատանքային հանդիպումների եւ համաժողովի մասնակիցների ընտրությունը կկատարվի մրցութային կարգով:

Բոլոր հետաքրքրվածներին հրավիրում ենք հանդիպման, որը տեղի կունենա հուլիսի 14-ին, ժամը 14:00-ին, Թեքեյան կենտրոնում (Խանջյան 50):

Տեղեկությունների համար կարող եք դիմել AED-ի գրասենյակ հետեւյալ հասցեով՝ Երեւան, Այգեձորի նրբ. 1, 54ա:

Հեռախոսահամարներ՝

27-17-20, 27-70-08, 151-945 (AT&T), 72-04 (կառ.),

էլ. փոստ aed@arminco.com

ARMENTEL

Ի ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐԻ

1998 թ. հուլիսի 8-ից սեպտեմբերի 8-ը ընկած ժամանակահատվածում իրականացվելու է 55/57 ավտոմատ հեռախոսային կայանի վերամիացումը թվային կայանի: Բաժանորդներին տեղեկացնում ենք, որ այդ ընթացքում հաջորդաբար կանջատվեն 55 եւ 57 նիշերով սկսվող հեռախոսահամարները:

Հայցելով Ձեր ներողամտությունը, միաժամանակ հայտնում ենք, որ վերամիացման հետ կապված բոլոր աշխատանքները Արմենտել ՀՁ-ն կատարում է անվճար:

ԱՐՄԵՆՏԵԼ ՀՁ

ՀԵՌՈՒՍՏԱԾՐԱԳՐԵՐ

8 հուլիս

Ա1

7.00 Բարի առավոտ
10.00 Նորություններ
10.15 Սերիալ «Հանուն սիրո»
11.30-15.45 Բիզնես TV
16.00 Նորություններ
16.15 Սերիալ «Չնեմարդ Հարին»
16.45 Cinema կամ կախարդական աշխարհ
17.00 Սեզամ փողոց
17.30 ...Մինչեւ 16 եւ բարձր
18.00 Սերիալ «Հանուն սիրո»
19.00 Նորություններ
19.15 Սերիալ «Կոմսուհի դե Մոնսորո»
20.15 «Որտեղի հիշեմ...»
21.00 Միսս Մարփլը «Բերտրամ» հյուրանոցը» ռեժիսոր(2-րդ մաս)
22.00 Ժամանակ
22.40 Սակայն
22.50 Գ/Ֆ «Աղջնակները» (դերերում Ն. Ռումյանցեւա, Ն. Ռիբնիկով, 1961 թ.)
24.35 Էլենա Օբրազցովան «Խաղաղ տանը»
01.05 Սերիալ «Մութ երկինք»
01.55 Նորություններ
02.15 Գ/Ֆ «Հուսահատների ամրոցը» (3-րդ մաս)

ՌՏՌ

8.00-10.45 Բարի լույս, Ռուսաստան
8.20 Բոլորի շուրթերին
8.45 Հեռուստախաղ «Հաղորդումների ծրագիր»
10.15 Հերթապահ բաժանմունք
11.10 Սերիալ «Միլենի»
12.00, 15.00, 18.00, 21.00, 01.00 Լուրեր
12.35 Սերիալ երեխաների համար «Փոքրիկ բամփասաշրջիկը»
13.30 Իմ ընտանիքը
14.30 Խաղում բազմոցի վրա
15.30 Սերիալ «Անտոնելլա»
16.20 Սերիալ «Հարուստներն ու նշանավորները»
17.15 Երաժշտություն, երաժշտություն...
17.25 Սերիալ «Առաջին համբույրներ»
18.30 Աշտարակ
19.00 Մուլտֆիլմ «9.00-18.00»
19.10 Հումորային եւ առողջություն
19.20 Օլեգ Պալը, Լարիսա Ուդովիչենկոն, Լյուբով Պոլիշչուկը «Ռանի սկսն» ռեժիսորվում (1-ին սերիա)
20.30 Ռուսական բիզնես
21.40 Սանրամաներ
21.55 Երկու դաշնամուր
22.40 Կինոյի ժամ. «Ագաթա Քրիստի. Պուարո ի՞նչ է անում նո այգում» (Անգլիա)
23.50 Եվրոպայի ատենակալների հեռուստատեսային դատարանի նիստը
00.45 Հերթապահ բաժանմունք
01.30 Երկխոսություններ ծխնորության մասին

Ար

9.00 Հաշվետ
9.15 Երգեհոնային երաժշտություն
10.00 Հայոց Հայրապետի հրամանի առաջնորդության հեռարձակումը սուրբ էջմիածնից
17.00 Հաշվետ
17.30 Երգում է Արթուր Մեսչյանը
18.30 Փաստագրական ֆիլմ «Բժիշկները»
18.40 «Շաբաթներ»
19.00 «Վարդանանք»
19.10 Ա. Բաբաջանյան «Հերոսական բալլադ»
19.30 Փաստագրական ֆիլմ «Մաստեռնադարան»
20.00 Փաստագրական ֆիլմ «Մարտիրոս Սարյան»
21.00 Հաշվետ
21.45 Այսօր
22.05 Գ/Ֆ «Տերը»
00.00 Հաշվետ

Մշակույթ

19.00 Մուլտֆիլմ «Ծովը եւ Չերին»
19.10 Բնաշխարհ. «Ձորը եւ օձերը»
19.40 Աշխարհի հրաշալիքները. Ամազոնկա
19.50 Ֆրանսիական էստրադա
20.30 Լուրեր
21.05 Սերիալ «Նարդոսենն ու Եվրոպան» (4-րդ մաս)
22.05 Միշեղ գեղեմանս
22.20 ART աշխարհ
22.50 Գեղֆիլմ «Ողջ անծայրածիր աշխարհը»
00.50 Լուրեր

Ա

09.00 Տոմար
11.00 Գ/Ֆ «Աստվածների պղտորացները» (4-րդ մաս)
ակարային կամ... կամ
19.00 Մուլտեր
19.30 Սուրհանդակ
19.50 Սամուլի խոսնակ
20.00 Չարլի Չապլինի վաղ ֆիլմերից «Արկածախնդիրը»
20.30 Աստղերեզ
21.10 Հրապարակ
21.30 Սուրհանդակ
22.00 Գ/Ֆ «Միսս Պալոմինո» մեկնոդում
23.30 Սուրհանդակ
00.00 Անդրոր
00.05 Մի անգամ
00.10 Գիշերային կինոտուն «Ֆլենիկս» ռեժիսորվ
02.00 VIDEOART PLUS «Երրորդ իրականություն», «Առաջին առողկրի»
02.30 Սուրհանդակ

ԼՈՒՅՍ Է ՏԵՍԵԼ «ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՎ ԼԵՌՆԱՅԻՆ ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՁԵՌՆԱՐԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ» տեղեկագիրը: Վաճառվում է «Նոյյան տապան» (Հանրապետության հրապարակ), «Ավաստ» (Աբովյան 25), «Русская книга» (Փ. Բուզանդի 1) գրախանութներում եւ մետրոյի «Բարեկամություն» կայարանի մուտքի մոտ գտնվող կրպակում:

«Տիգրան Մեծ» հրատարակչության տպարան, Երեւան-23, Արշակունյաց 2 Գրանցման թիվ 65. Ինդեքս 69149. Պատվեր 1083 Տպաքանակը՝ 4000 Ստորագրված է տպագրության՝ 7. 07. 1999 Գինը՝ 100 դրամ

digitised by A.R.A.R.@